

P GLASOVA Panorama

KRANJ, 27. NOVEMBRA 1962

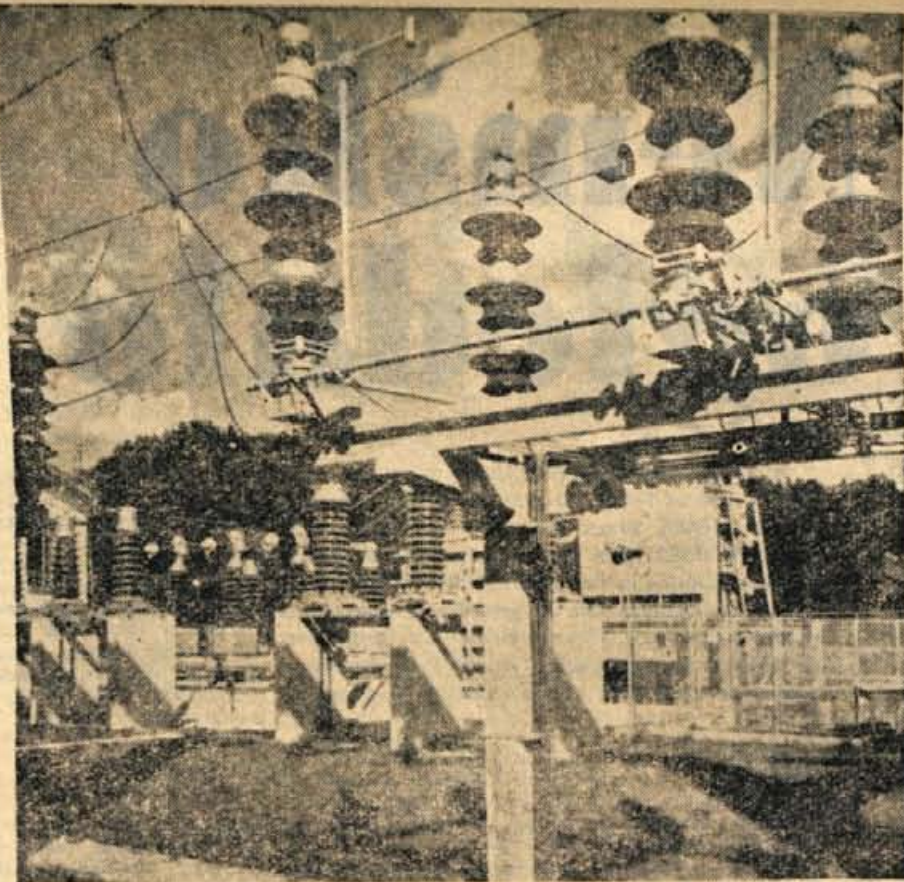
ŠTEVILKA 47

Ob devetnajstletnici

Kozara, Sar planina, Rog, Foča, Bihać, Jajce... Zavrelo je povsod, kipelilo in prekipelo.

Med milijone trpečih in krvavečih so prišli »absolventi« iz Katalonije in Kastilje, iz Glavnjače, Lepoglave, Mitrovice, Bileće in Ivanjice. Trpljenje se je spreminjalo v grozečo smrt. Ne! Spremenilo se je v življenje, v življenje nas, ki smo ostali, nas naslednikov trpečih očetov. Ko se je poleg dim smodnika, se je dvignil nov, povsem drugačen dim iz tovarn, povsem drugačen prah iz gradbišč, zadihalo je drugačno življenje. Spomini na nekdanje bose in lačne otroke, na berače, ki so hodili od hiše do hiše, na mrzla podstrešna stanovanja — ti spomini ostajajo v ozadju kot neverjetna in temna senca nedavne preteklosti.

Od takrat je že dvajset in več let. Pred nami je nova generacija, novo življenje — nove tovarne, nove hiše in naselja, nove šole in stadioni, nove široke ceste, ki nas vodijo v lepšo prihodnost.

Elektrarne ne dajejo ljudem samo luči in strojem energije. Elektrarne so najvidnejši spomenik naše izgradnje in merilo, da se iz zaostale dežele spreminjamo v industrijsko razvito deželo

Kakšen je bil odnos naših izseljencev do narodnoosvobodilne borbe

Svet je odprl oči

»Dvajset let je minilo, ko ste se uprli tistim, ki so hoteli z ognjem in mečem izbrisati iz zemlje naše meje, nas pa še bolj zaslužniti. Vaš bojni klic »Smrt fašizmu — svobodo narodu« in vaš štiriletni boj za svobodo nam je odprl vrata, da vas obiskujemo še v večjem številu.«

Vsako leto prihajajo naši izseljenci na obiske

V tem, čeprav na videz skromnem priznanju, je eden naših rojakov v tujini povedal tisto, kar je čutila in čuti velika večina Jugoslovancev v tujini.

Res, štiriletni boj našega ljudstva za neodvisnost, boljše življenje in socializem tudi v deželah, ki so na tisoče kilometrov oddaljene od naše dežele, ni ostal neznan. Klic domovine »na pomoč« ni naletel na gluha ušesa. Komu se lahko zahvalimo, da so našo narodnoosvobodilno borbo v tujini priznali? Kdo je odprl oči in ušesa generalom zavezniške vojske?

ZMEDA V TUJINI

Nedvomno je bil položaj našega ljudstva v prvih letih NOB zelo težak, zakaj vodstvo NOB se je znašlo samo v borbi z neprijetno močnejšim okupatorjem in pa pobeglo kraljevo vlado v Londonu, ki je širila propagando, polno izmišljenih poročil in samohvale. Namen te podre dejavnosti emigrantske vlade je bila zaslepitev nekaterih, ki so nihali med obema verzijama o naši NOB. Res dolgo časa je v svetu prevladovalo mišljenje, da se proti okupatorju bori le kraljeva vojska.

Toda glas krvaveče deže-

le je postajal vse močnejši in tisti, ki so razmere v Jugoslaviji poznali, so sklenili vzeti glas pravice v svojo roko. Prvi je pričel z bojem proti krivični propagandi naš rojak — pisatelj Luis Adamič. S svojimi članki in komentarji, ki so jih objavljali vsi pomembnejši časopisi in revije, je dosegel, da je resnica prišla na dan. Zavezniki so spoznali napako, ki so jo zagrešili. Uvideli so, da morajo zamujeno nadomestiti in kmalu so pošiljke zaveznikov postale vse pogostejše. S tem pa dejavnost Luisa Adamiča ni prenehala. Vse jugoslovanske izseljence, ki so bili pripravljeni sodelovati z NOB je zbral v Jugoslovanskem pomožnem odboru in SANS. Obe društvi sta takoj pričeli s pošiljanjem konzervirane hrane, sanitetnega materiala itd, pri tem pa sta jima zelo pomagali še dve organizaciji naših izseljencev. Prva se je imenovala »Progresivna Slovenka«, druga pa »Lunder-Adamičevo društvo.«

POMOČ O PRAVEM ČASU

V ilustraciji pomoči teh dveh društev samo nekaj podatkov. Samo članice »Progresivne Slovenke« so zbrale v blagu in denarju preko 38.400 dolarjev. Pošiljke so darovale jugoslovanske-

mu Rdečemu križu. Le-ta je vselovala predvsem obutev, obleko, hrano, bolniške instrumente in zdravila.

Tudi člani društva »Lunder-Adamič« so prispevali Jugoslovanskemu pomožnemu odboru in SANS preko 1500 dolarjev, razen tega pa so mnogo pripomogli k temu, da je slovenski tisk med drugo svetovno vojno lahko deloval in seznanjal naše rojake o dogodkih in stari domovini.

Prispevek izseljencev rodni zemlji je bil res ogromen, vendar ne samo v materialnem pomenu. Za nas je bila veliko bolj pomembna moralna pomoč. Ameriški Jugoslovanci so namreč v naših ljudeh vzbudili zavest, da v deželah onstran Atlantika še vedno bijejo bratska srca, ki čutijo in sodoživljajo trpljenje našega ljudstva.

Ko se je maršal Tito ob zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov mudil v New Yorku, je našim izseljencem priredil slovesen sprejem. V pozdravnem govoru je dejal: »Zahvaljujemo se vam za vso vašo moralno in materialno pomoč, ki ste nam jo dali v najtežjih časih naše domovine — med narodnoosvobodilno borbo. Sporočite našim sonarodnjakom po Ameriki, da v Jugoslaviji mnogo mislimo na vas.«

T. P.

Nemško ogledalo

Kadar v Zahodni Nemčiji ljudje govorijo o ogledalu, mislijo na tednik »Der Spiegel«, kar v prevodu pomeni ogledalo. Zvezni javni tožilec je pred dnevi objavil, da oblast nima namena odvzeti Nemcem njihovega »ogledala« in jim prepovedati, da bi se gledali v njem. Ta besedna igra je gotovo zelo značilna za nemško razpoloženje. V samoobrambi pred »gnilo nemško demokracijo« se mnogi zatekli k hamburškemu tedniku in rekli: »Saj imamo »Spiegel«, ki govori za nas.«

VSI ČAKAJO NA RAZPLET

Ni malo Nemcev, ki z največjo nestrpnostjo pričakujejo razplet afera »Spiegla«. Policijski vdor v prostore uredništva sredi noči, čudna aretacija enega izmed novinarjev lista v Spartiji in njegov zapor v kozji staji, kršenje številnih nemških zakonitih predpisov in delež Straussove masčevalnosti, vse to terja odgovor. Politični učin-

ki te afera sproletja so že znani. Liberalci so zahtevali kot pogoj za bodoče sodelovanje z vlado odstranitev obrambnega ministra Straussa iz vlade, ki je svojo ministarsko oblast izrabljal za osebno maščevanje. To je že dokazano.

Adenauer je pred dnevi na nekem zborovanju v Berlinu povedal o vladni krizi samo to, da je bila po njegovem mnenju »popolnoma nepotrebna«. Stari kanceler je

poučno pristavil, da veleizdaja lahko stane milijone nemških življenj. »Nas v prvi vrsti zanima, da najdemo ljudi, ki so državne skrivnosti povedali hamburškemu listu. Mimamo ničesar proti urednikom lista »Der Spiegel«, vendar pa nam je zelo do tega, da zvemo, kateri ministri in visoki uradniki so raznasali skrivnosti.«

DVOBOJ BREZ KONCA

Pred sedanja afera je le malo ljudi vedelo za ime založnika »Der Spiegel«. Nekateri so že dalj časa lahko na straneh lista zasledovali ogorčene napade na obrambnega ministra Straussa. Spraševali so, od kod jemljejo pri listu toliko hrabrosti. Vendar je ime Augsteina postalo po svetu znano šele po njegovi aretaciji. Kdo je Rudolf Augstein?

Ko je svetovni tisk začel o njem pisati, so odkrili, da je bil najboljši učenec, kar jih je imela gimnazija, ki jo je obiskoval. Bil je šesti otrok v devetčlanski družini in oče je živel v Hannoveru. Maturiral je med vojno in vojno končal na vzhodni fronti. Pred zlomom Nemčije se je izvelkel iz kaše: prihranjene cigarete je zamenjal za staro kolo, s katerim se je izognil ujetništvu.

Kmalu po vrnitvi se je spoznal s britanskim majorjem, ki je delal na prevzgoji Nemcev. Ta britanski oficir je imel ambicije, da v Nemčiji začne izdajati list po zgledu na »Time«. Pridobil je Augsteina in se šest novinarjev in ustanovil list »Tednik«, ki je po ostrem sestavku zoper britansko kraljevo nemških izumov propadel.

UREDNIŠKI STOLČEK

Britanska diplomacija ni želela mladim in sposobnim ljudem zaviti vratov s prepovedjo lista »Tednik«. List so rajši predali popolnoma v nemške roke, da bi ga pozneje lahko ukinitili z izgovorom o pomankanju papirja. Toda mladi Augstein je ljudem iz tega časa ostal v spominu kot duhovit in privlačen fantelek. Bil je pravi urednik novega lista »Der Spiegel«, čeprav so ga v uredništvu klicali »mali«. Njegovi članki so bili brez političnega poka in to je ustrezalo takratni nemški inteligenci. Ljal zakone za svoje koristi.

Rudolf Augstein

Nemci so bili čez glavo sili dvaletnega političnega pridigarstva in to, kar so želeli, je bilo, da jih nekdo obvesti o dogodkih. List se je odrekal pravici, da bi svet uredil drugače, kot je.

OKUS MOCI

Kmalu pa je list napravil prvo politično ofenzivo. V članku »Bodi pameten in drži jezik za zobe« je leta 1950 odkril, da so nekateri poslanci dobili lep denar, ker so izglasovali Bonn namesto Frankfurta za nemško glavno mesto. List je zapisal: »Ne želimo služiti zlosti, ampak resnici, ki je po možnosti jasna.« Takrat Augsteina niso zaprli. Iz skupščine je zletelo nekaj poslancev.

Dve leti pozneje je policija prvič zaplenila list. Kanceler Adenauer je mislil, da je članek »Previdnost pri telefonu« zlagan. Laž naj bi bila trditve, da je imel kanceler Adenauer zveze s francosko obveščevalno službo.

NA MUSICI JE STRAUSS

Ko je združitev Nemčije postala politična utopija je list prenehal z napadi na Adenauerja, ki ga je dolžil za glavni zadržek nemške združitve. Za Augsteina je bil srečen trenutek, ko je debeli Strauss zasluhtil, da lahko postane Adenauerjev naslednik. List se je z vsemi moči upri, da to prepreči. Ta cilj je bil izrazito politične narave. Nekli nemški bravec je pred kratkim poslal uredništvu pismo, v katerem pravi, da se boji samo treh stvari na svetu: naraščajočega prometa, Kitajcev in Straussa. Javna podpora zgovorno govori, da je imel list prav, ko se je upri ministru, ki je zlorabljal zakone za svoje koristi.

Rekli so...

»LR Kitajska in Indija sta v vojni zaradi problema, katerega korenine moramo iskati v zapuščni kolonializmu.«

Janoš Peter,
madžarski zunanji
minister

»Zahodnonemška ladja pluje brez kapitana in brez navigatorja, če lahko liberalni mornarji mečejo državne sekretarje in ministre po krovu, kakor se jim zljubi.«

»Information«,
neodvisni danski list

»Rekli smo, da smo Arabci in Arabci bomo vedno ostali.«

Ben Bela,
predsednik alžirske
vlade

»Lažje je umreti za ljubljeno ženo, kot z njo živeti.«

Anonimni avtor

»Ženske porajajo denar tako hitro, ker se bojijo, da bi prišel iz mode.«

Ljudski pregovor

»V življenju nikoli niti tem stal, če sem lahko sedel, in nikoli nisem sedel, če sem lahko ležal.«

Winston Churchill,
bivši britanski
premier

»Vse, kar je stvarno, je praksa in praksa je vse, kar je stvarno.«

Jean-Paul Sartre,
francoski filozof
in književnik

»Če se nekemu filmskemu igralcu zgodi neba neprijetna stvar, ko mu recimo uide lepi vlogi ali ko ne uspe v ulogu, se blub tema vedno po vlogi nebi na obzoru: zlobni v bistvu veseli notovi, ki zdijo, da so njegov prijatelj.«

Orson Welles,
ameriški filmski
igralec in režiser

»Zelo imam rada Veliko Britanijo, čeprav mi nekaj ni jasno: zakaj v angleških hotelih ni francoskih postelj.«

Mylene Demongeot,
francoska filmska
igravka

»Kaj pravzaprav pomeni atomsko ravnotežje? Nič drugega kot, da je iz atomske moči postala atomska nemoh.«

L. Hart, britanski
vojaški strokovnjak

»Lahko se čisto lepo živi od strahu človeštva. Potrebno je samo o tem pisati.«

J. J., francoski
književnik

»Angleži so že po narašči nazadnjaški. Toda laborizem je bolj nazadnjaški kot vsi Angleži.«

Lord Home, britanski
zunanji minister

GLOBUS

• NESPORAZUM

Gina Lollobrigida se je v Parizu udeležila sprejema po slavnostni premieri filma »Rififi v New Yorku«, ki so ga posneli po romanu Augusta Lebretona. Med povabljenimi gosti je bil tudi Paul Reynaud, bivši predsednik francoske skupščine. Gina Lollobrigida si je priskrbela roman, po katerem so posneli film in poprosila francoskega državnika, da se v knjigo podpiše. Toda Paul Reynaud je odkimal: »Gospa, zelo mi je žal, ampak jaz nisem romana niti napisal niti prebral.«

• STISKA V ARGENTINSKEM VELEPOSLANISTVU

Avstrijski časopisi poročajo, da je argentinsko veleposlanstvo na Dunaju v težki stiski. Ze več mesecev namreč iz Argentine ni prišel za veleposlanstvo noben denar. Stiska je tako velika, da so morale avstrijske oblasti posredovati, sicer bi veleposlanstvu odklopili elektriko in vodo.

• DIPLOMATSKI OBICAJI NISO VAZNI

Prvi francoski veleposlanik v Alžiriji Jean Marcel Jeanneney se je moral odreči diplomatskim običajem, ki so v navadi ob predaji akreditivnih pisem. Ko je namreč hotel Ben Bela predati svoja akreditivna pisma, so ga zaprosili, naj pisma preda v običajni obleki, ker Ben Bela in njegovi ministri nimajo frakov in cilindrov.

2500 km po Avstriji in Čehoslovaški

Dunaj - Bratislava

Jutro na Dunaju je podobno jutru v vseh drugih mestih. Predvsem pa je podobno, če greš na daljšo pot. Tisto jutro smo se odpravljali v Bratislavo in pred nami je bila dolga in zanimiva pot. Podobnost z domačim mestom je še večja, ko zaspan hltiš proti avtobusu, medtem ko je večina ljudi že na delu in polnijo tramvaje, avtobuse in trolejbusse. Le še dolgočasni meščani ali pa gospodinje, ki se jim nikamor ne mudi. Vstopajo v vozila brez naglice, brez nerove, mirno, vsakdanje in tiho. Mnogi prebirajo »Wiener Kurier«, morda se po dve gospodinjji zapletata v pogovor, ki pa je površen in nezavzet. Po cestah rijejo delavci in jih popravljajo, kar še enkrat vzbudi spomine na Ljubljano. Zjutraj tudi ni tistega naglega, gostega, a vendar urejenega prometa, ki zaživi v poznih dopoldanskih, posebej pa še v popoldanskih urah. Cesto lahko prečkaš kjerkoli z malo previdnosti in če ni v bližini policaja v zelenem suknjcu in črnih hlačah.

POTOVALNA MRZLICA

Pred našim avtobusom je bila že gneča in vzdušje je potovalne mrzlice so se povečali znani napevi tiste dobro znane: kovčke gor in kovčke dol in pa joj, pozabil sem... Odhodno mrzličo in nervozo so paničarji dvignili in razbohotali, da je bila hujša kakor ob odhodu iz Ljubljane. Iz »dobro obveščanih krogov« so prinesli novice, da na Češkem ni kruha in da je vse na karte. V trenutku so bile vse prodajalne kruha v bližini polne. Zaradi nakupovanja kruha je avtobus odpeljal z zamudo proti Češki, kjer pa se je šasneje alarmantna novica maščevala tistim, ki so ji verjeli in kupili preveč kruha. Toda o tem pozneje, najprej še nekaj o krajih, kjer smo se pred avstrijsko-češko mejo ustavili.

RIMSKO MESTO

Voznja z avtobusom je prijetna le nekaj časa. Po eni ali dveh urah postane utrudljiva, potnik počasi izgublja vso voljo za opazovanje okolice, ni mu več do razgovora s sosedom in naposled zadremlje. Tudi sam sem skoraj zaspal, ko smo na levi ob cesti zagledali lep star steber z napisom »Carnuntum«. Zraven stebra nekoliko naprej in pod drevjem se je skrivala majhna in prikupna okrepčevalnica. Gre za pomembno najdišče nekdanjega rimskega civilnega mesta najsevernejše rimske postojanke ob Donavi. Samo najdišče je zelo obsežno in tu pri vasi blizu Petronell so ostanki rimskega mesta. Izkopanine so zelo podobne arhitektonskim ostankom antične Emona v Ljubljani, vendar je kvaliteta ohranjenega Carnuntuma slabša od Emona. Izkopano zidovje je naravnost zgledno ohranjeno na kraju samem. Niso poskrbeli samo za konservacijo izkopanih zidov, niti ne samo za predmete, ki so delno shranjeni v gradu Petronell.

domosno pa vsaj v privlačno turistično točko. Ugotovimo pa tudi lahko, da smo sicer izkopali v Ljubljani antično Emono veliko večje vrednosti, kot pa je Carnuntum, le da nismo znali izveči kapitala. V tolažbo nam je lahko samo Sempeter pri Celju. (In pa še drugi spomeniki, ne samo arheološki!)

ZDRAVILISCE FRANCA JOZEFA

Veliko najdb hrani tudi muzej Carnuntum v Bad Deutsch-Altenburgu. Kraj je ob Donavi in slovi kot zdravilišče. Stavbo za muzej je dal zgraditi Franc Jožef leta 1904, hkrati s stavbama za muzej v Splitu in Ogleju. Muzej ima moderno opremo v lesu, aluminiju in pleksi steklu (1 m² stane 3 tisoč šilingov ali okoli 75 tisoč dinarjev). Toda ureditev zbirke je postavljena po starem konceptu z moderno razredčitvijo, estetsko in dokaj hladno. V bistru prikazuje časovno in krajevno razporejeno gradivo izkopano na širokem področju Carnuntuma.

izbrisen pečat starega — lahko rečemo kar avstrijskega pojmovanja ureditve muzejskih zbirke, ki ga ne skrijejo niti moderne preobleke, ki so samo površinske.

AVTOBUS MED ZAPORNICAMI

Avstrijsko-češka meja. Avtobus je zapeljal med dve zapornici. Pogovor skoro zamre. Pred zapornico oborožen vojak, daleč pred nami stražni stolpi. Vožjo ekskurzije moramo naravnost prisiliti, da odnese papirje v obmejno poslopje. Dolgo časa — nič. Vsi smo v avtobusu. Gledamo vojaka. Nekaj sto metrov pred nami bodeča žica. Za žico kakih 50 m širok pas zorane zemlje. Nato zopet bodeča žica. Na stebrih se belijo porcelanski izolatorji, na žicah visijo konzervam podobne mine. In zatem minsko polje, bodeče žice in stražni stolpi. To je meja, ki naj bi delila dva svetova. Ne navaden občutek. Strah pred neznanim! Drugačen svet! Nadvse prijazen in nasmejan obraz carinika zabriše more-

rinik prebere (razločno, a s češkim naglasom) svedca vstopi in — zanj je ceremonij konec. Za slovo še prisrčen pozdrav! In po slovesu postanemo pogumnejši in pomahamo stražarju na stolpu, ki smeje odzdravi. Mislimo si, da le ne bo tako, kakor so govorili. Železni most preko Donave je za cesto in železnico, še en ovinek in že smo v Bratislavi. Ustavili smo se pred muzejem ob parku pozno popoldne. Medtem ko je šel profesor v muzej pogledat, če nas še čakajo (zaradi kruha smo zamudili), smo ostali pobitelli skozi park do Donave.

TEZAVE Z JEZIKOM

Ladje vseh vrst ob bregu in tik pod nami je z bele izletniške ladje val bil zvočnik na izlet po Dunaju za štiri krome. Dunaj pravi Cehi oziroma Slovaki Donavi, kar nas je sprva nekoliko motilo, kakor že nekatere besede, ki imajo tu čisto drug pomen in so lahko vzrok za začudenje in smeh. Če se hočete pobahati z našimi cigaretami, jih nikar ne ponudite tako, da rečete: »Ali boste kadili, prosim?«, ker vas bodo razumeli tako, kot če bi mamica rekla otroku: »Ali boš kakal...« Slovake smo skoro bolje razumeli kakor pa Cehi in vodnik skozi muzejske zbirke je poskusil v nemščini, dokler ga nismo prosili, naj govori slovaško. Samo počasneje in razločneje je naj izgovarja in smo ga razen nekaterih besed v celoti razumeli. Nad ureditvijo muzeja smo bili vsi presenečeni. V drugem in tretjem nadstropju je v približno dvajsetih dvoranah postavljenih preko tristo pokončnih vitrin, za katere lahko uporabimo besedo izložba. Razen teh vitrin-izložb je še 13 dioram in obojne imajo notranjo razsvetljavo. Od izložbe do izložbe smo spoznavali več in več, kakor da pregledujemo mozaik od kamenčka do kamenčka, dokler nam ni pred očmi zablestel ves mozaik slovaške zgodovine. In kakor smo bili na meji pobiti, tako smo bili tu v muzeju presenečeni, zakaj tako naravno-poučno prikazane zgodovine v muzeju še nismo srečali. Zato nisem v mestu pogrešal gostega prometa (tu in tam kak osebni avtomobil več je tovornih, avtobusi so uniformirano pobarvani) in se nisem jezil, ko nismo dobili prenočišča v hotelu in niti ne v gradu, ampak v precej oddaljenem campingu pod šotori.

Bratislava — pogled na trg izpred slovaškega gledališča

pač taka potrebna in zadovoljuje zaenkrat goste. Teh pa ni tako malo, čeravno je Carnuntum ob cesti proti češki meji in smo na tej cesti srečali najmanj prometa na vsej poti po Avstriji. Približno eno uro smo ogledovali izkopanine in v tem času je pripeljalo pet velikih avtobusov izletnike v Carnuntum. Pa ni bila nedelja, bil je navaden delavnik. Tu sta si podala roko arheologija in turizem. Ogled Carnuntuma lahko zaključimo še z ugotovitvijo, da je možno tudi razvaline spremeniti, če že ne v

čudovit pa je v vhodni avli rimski mozaik, ki služi za dno nekaj centimetrov globokemu bazenu. Pod vodo imajo barvni kamenčki mozaika čudovito sveže in jasne barve. Ko smo odhajali iz muzeja in zapuščali Avstrijo, je zrl za nami kip Franca Jožefa. Stoji pred muzejem in nekako simbolizira skoro vso avstrijsko muzejsko dejavnost. Naj je to Joaneum v Grazu ali dunajski muzeji ali ta, ki smo ga ravnokar opisali — vsi imajo sicer izredno in naravnost neocenljivo bogastvo, imajo pa tudi ne-

či vtis, ki ga je na nas napravila meja. Velik plakat vabi na mednarodni sejem v Brnu. Carinik nas povabi v poslopje. Tudi poslopje je po tej človeški prijaznosti prijaznejše in kar presenetljive izredno okusno urejena čakalnica. Čakamo in čakanje postane dolgočasno, ker je bife zaprt in ker imajo Cehi toliko dela z našimi potnimi papirji. Od kod ste, sprašujejo. Ah, Slovenci in oni so Slovenci (Slovaki). Mineta skoraj dve uri, da je vse urejeno. Pred avtobusom se zberemo; in tisti, čigar ime ca-

Ustvarjalna misel pri delu

- Po malem smo vsi ljudje izumitelji, samo da je večina
- izumov tako drobnih, da jih še sam ustvarjavec komaj
- opazi ali pa so na isti ravni kot pračlovekovo prevozno
- sredstvo, ko je ubito žival naložil na vejo in rekel:
- »Končno sem izumil voz!« Človekova misel pa se ne
- zadovolji s trenutnim uspehom, temveč razvija dosežke
- naprej in naprej. Tehnika nas telesno razvaja, miselno
- pa krepi.

STARI STROJI — NOVE IDEJE

Veliko je pri nas tovarn, ki imajo že kar častljivo starost. Obupujemo nad starimi stroji in se razgledujemo po sodobnejši opremi. Obračamo se na strokovnjake, češ naj vendar izboljšajo proizvodnjo na tak ali drugačen način. Pošiljamo ljudi v tujino na strokovno izobraževanje, a osnovni delovni pogoji ostajajo na isti ravni.

Tovarna gumijevih izdelkov »Sava« v Kranju je stara in dovolj znano podjetje, saj spada med najstarejše tovarne kranjske industrije. Starost podjetja se ne pozna samo na stavbi, ki stoji v središču Kranja, temveč predvsem pri strojih, ki so nekateri v uporabi že od leta 1921, ko je bilo podjetje ustanovljeno. Eden izmed strojev — veteranov je bil že takrat star kupljen, prvi postavljen v tovarno, vendar še danes dela brez okvar. Ker pa nima gumbov, ki bi avtomatično urejali delovanje, morajo delavci vrteči razne ročke in kolesa. Stroj dela zelo počasi in dviga proizvodne stroške. Težav pa nimajo samo s starimi stroji, temveč tudi z novimi, ki včasih »proizvajajo« kar preveč odpadkov, ki pri dragih in težko pridobljenih surovinah res niso malenkost.

DELAVEC IN STROJ

Stroj lahko popravlja in izboljšuje delavec, ki ga dobro pozna. Delavec je tudi najbolj zainteresiran za novosti, ki izboljšujejo njegovo delo in mu ga olajšajo. V »Savi« so se prav zaradi tega obrnili neposredno na delavce in jih spodbudili, da bi s svojimi predlogi in izboljšavami koristili sebi in podjetju.

DRUGACNA RAZPOREDITEV

V oddelku za vulkanizacijo plaščev za kolesa imajo 20 strojev, ki niso bili polno izkoriščeni. Delavec je moral skrbeti za štiri stroje in pri tem so nastajali zastoji. Janko Korbar in Pavel Košnik pa sta leta 1960 predlagala drugačno namestitev strojev pri istem številu delavcev. Na videz enostaven ukrep je prinesel podjetju za deset milijonov in pol večje dohodka, kakor so bili prej ali od 162 kosov na 180 kosov plaščev več. Podjetje je oba delavca nagradilo.

BOLJE OD PROJEKTANTA

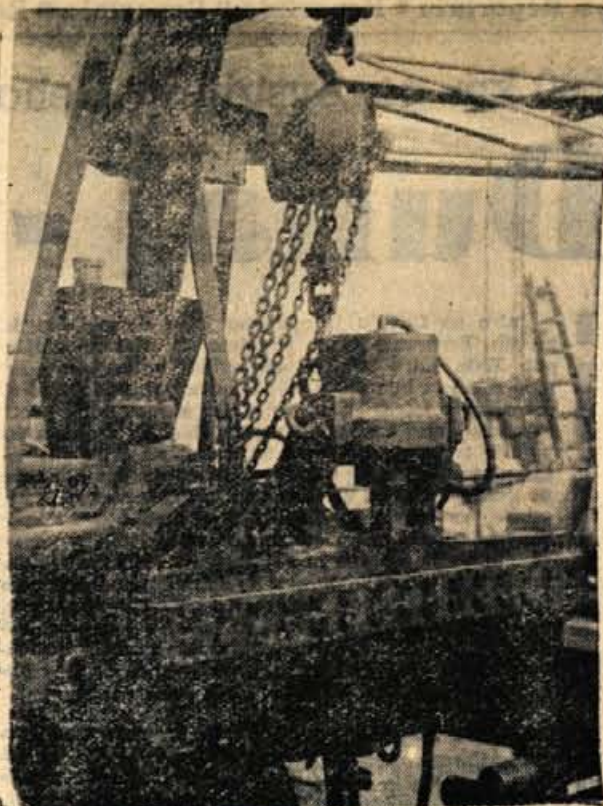
Podjetje gradi v Stražišču nove obrate. Ker tudi novosti niso vedno najboljše, terjajo med samo gradnjo iz-

najdljive ljudi. Tako je bil na primer predrugačen sistem ogrevanja obrata novogradnje. Predlog Aleša Zupana omogoča z nekaterimi spremembami racionalnejše ogrevanje in njegovo zamisel so sprejeli in uresničili. Na tak način so zmanjšali stroške za 2 milijona dinarjev.

DOMA IZDELANO TRAJNEJSE

Vulkanizacijski stroj za avtoplašče ima montirano ogrevno cev, ki stane uvožna 50.000 dinarjev. V dveh mesecih so jih morali zaradi okvar zamenjati 21. Po Zupanovi zamisli pa je doma izdelana cev vzdržala daljši čas in je bilo razen zmanjšanih stroškov prihranjenih tudi mnogo deviznih sredstev. Takih in podobnih izboljšav imajo še veliko in izumitelji se bodo še porajali, samo družba jim mora omogočiti, da svoje zamisli lahko tudi uresničijo in preizkusijo.

Ko govorimo o iskanju notranjih rezerv, marsikomu v podjetju sploh ni jasno, kaj to pomeni in jih išče tam, kjer jih sploh ni. Obrniti se je treba samo na pravi naslov, pa bodo uspehi zagotovljeni. — B. S.

Stroj je kakor človek. Ko se postara, mu začnejo izpadati zobje.

ZANIMIVOSTI

● CE BI SE LED STOPILO...

Kar 71 odstotkov Zemljine površine je prekrito z vodo. To pomeni, da je na našem planetu 361 kvadratnih kilometrov vodnih površin. Skupna prostornina morij in oceanov je 1370 milijonov kubičnih kilometrov, prostornina kopna nad nivojem morij pa je desetkrat manjša. Razen tega cenijo količine podzemne vode na 400 milijonov kubičnih kilometrov. Na Zem-

ljni površini so še številne reke, jezera, močvirja in velike površine pod stalnim ledom in snegom. Če bi se ves led na Zemlji stopil, bi se površina morij in oceanov dvignila za 56 metrov. Tako bi izgubili še osmino današnje kopne zemlje.

● IZKORISCANJE NUKLEARNE ENERGIJE V ITALIJI

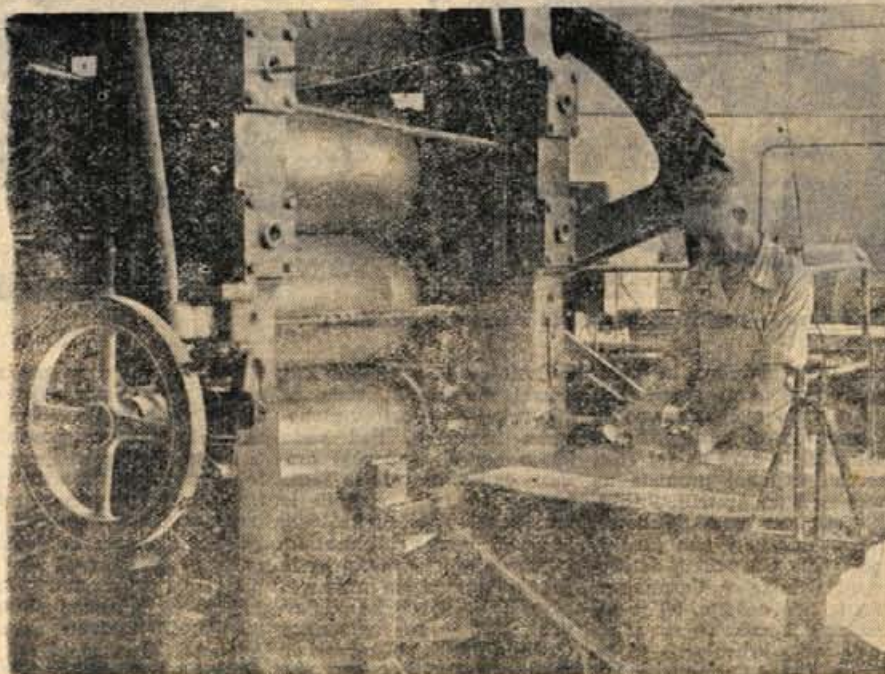
Italija namerava v petletnem obdobju od 1963. leta do 1968. toliko napredovati pri nuklearnih raziskavah, da bi lahko po letu 1970 vse večji odstotek električne energije pridobivala z izkoriščanjem nuklearne energije. V ta namen so za petletne raziskave predvideli 150 milijonov lir.

● AVTOMATI ZA SADJE

Pod takim imenom so postavili v nekaterih italijanskih mestih avtomate za prodajo sadja, ki so jih izdelali v Bologni in so prvi te vrste v Evropi. Avtomat je v bistvu hladilnik in deluje na podoben način kakor avtomati za cigarete in pijače.

● SERUM PROTI RAKU?

Ameriški znanstvenik Henry James Renda je prepričan, da so v njegovem laboratoriju uspeli izločiti iz obolelih živali serum, ki bo po njegovem prepričanju uspešno zdravil predvsem levkemijo. S serijsko industrijsko proizvodnjo še niso začeli, ker morajo serum prej v bolnicah še temeljito preizkusiti.

Najstarejši stroj v »Savi« je še vedno uporaben

Za kulisami druge svetovne vojne **Davek** za Hitlerjevo glavo

Neuspeh atentat na Hitlerja 20. julija 1944 je bil povod, da so nacisti v agoniji uprizorili drastične ukrepe, da bi zatrl državni udar v Berlinu in na bojiščih. Vodja zarote grof von Stauffenberg se je iz Vzhodne Prusije vrnil v Berlin, da bi prevzel oblast, ne da bi se prej prepričal, če je Hitler mrtev ali živ. Večje število višjih oficirjev, ki so z zarotniki sodelovali v Franciji, je verjelo v uspeh zarote. Vedeli so, da je napočila zadnja ura, ko se Nemčija še lahko poceni izkoplje iz vojne. Med njimi je bil tudi vojni guverner nemške vojske v Franciji.

V hotelu "Majestic" v Parizu je bilo vzdušje 20. julija vedno rad šaliti, ni načeljal 1944 zelo težko. Dva najlepša pogovora. Molčal je in gledal

— Hitler je mrtev. Vsekakor sta mrta tudi Göring in Himmler. Eksplozija je bila strašna. Nastaja nova Nemčija. Vsa ministristva v Berlinu so že v naših rokah.

KOCKA JE PADLA

General je nujno poklical vojaške poveljnike v Parizu na posvetovanje. — Ukazal je, da delajo po njegovih ukazih.

nosne službe. Če se bodo nevarnostjo, ki nam preči. — Morivec so nam že za petami. Nastal je preplah. Zavlada-la je neodločnost.

Generali in polkovniki so udarili s pečami. — Revolucija od zgoraj — je bila na dobri poti. Okoli šestih popoldne je prišlo sporočilo za telefonski pogovor z Berlinom. Na drugi strani žice je bil glas generala Bööka, najstarejšega nasprotnika Hitlerja. Böök je govoril z dramatičnim glasom:

— Zela sem vas vprašati, če še ostanete pri svoji odločitvi?

— Čakamo samo priložnosti, da kaj storimo.

— Atentat je narejen po načrtu. Toda še vedno nimamo točnih podatkov o izidu. Ste z nami brez pridržka? Se zavedate posledic?

— Nedvomno.

— Torej brez pogojev? Kocka je padla. Za nas ni več vračanja.

General Böök je sporočil še nekaj važnih navodil. To je bil njegov zadnji telefonski pogovor. Zakaj generalu Ludviku Bööku — vojaku, ki je razsojal s polnimi možgani in našel odločitve v trenutku. Je ostalo samo še nekaj ur življenja. Napravil je samomor z orožjem, ki mu je bilo položeno na dan.

Minilo je precej časa, ko so zvedeli, da gre bitka za Berlin proti koncu in da je vse izgubljeno. Telefoniral je grof von Stauffenberg.

— Opozoriti vas moram pred

PEKEL NA ZEMLJI

Vsem je bilo jasno, da je igra izgubljena. Pogovor se ni bil končal, ko so se iz zvočnika bližnjega radia zaslišale fanfare.

— Pozor! Pozor! Govori "Führer"!

Zdaj niso več vzdržali sede. Vstali so in pristopili k sprejemniku. Vsaka izgovorjena beseda je bil udarec.

— Kljka ambicioznih, kriminalnih in neumnih oficirjev... Tolpa zločincev, ki jih sedaj neusmiljeno obglavljamo... Čudežni znaki, da sem ostal pri življenju, mi nalagajo sveto dolžnost, ki jo moram izpeljati do konca...

Generalu Stilpnagelu se je zazdelo, da iz Hitlerjevih ust sliši smrtno obsodbo.

Naslednjega dne okoli desete ure je prispel iz Berlina telegram, da generala Stilpnagela kličejo na posvetovanje, ki se ga mora na vsak način udeležiti in pripraviti poročilo.

Zanje ni bilo več rešitve. Vedel je, da bo njegova življenje trajalo samo še nekaj dni. Sklenil je, da v Berlin odpotuje z avtomobilom. Tada ni prišel do Berlina. Našli so ga v bližini Verduna v nekem prekopu s poškočbami na glavi. Prepeljali so ga v vojaško bolnico, kjer niso dognali, ali je napravil samomor. (Nadaljevanje na 7. strani)

Hitler se je maščeval. Na sliki s svojimi najožjimi sodelavci Göringom in Keitelom

hotelska apartmana sta bila oddana za potrebe administrativne službe nemškega vojnega guvernerja v Franciji generala Stilpnagela.

na uro. Po kosilu pa je zarotnike v Parizu prevzela čudna vznemirjenost. Okrog štirih je prišlo telefonsko sporočilo.

— V Berlinu je izvršen državni udar. Atentat zoper Hitlerja. Moramo najprej aretirati vse člane nemške var-

POLKOVNIK IZ BERLINA

Najmanj deset vojaških osebnosti je vedelo, da se ta dan pripravljata važna dogodek. Nekaj zarotniški polkovnik je dva dni pred tem dopotoval iz Berlina in dal znak za pripravljenost. Zarotniška skupina, ki se je zbrala pod geslom "vaja", bi morala ta dan začeti z dejanji.

Polkovnik, ki je dopotoval iz Berlina, je pojasnil, da je državni udar bil najprej zamisljen za 11. julij, zaradi nepredvidenih težav pa so ga preložili sprva na 15. julij, pozneje pa na 20. julij. Bomba bo tega dne eksplodirala v Vzhodni Prusiji, kjer je bil Hitler na posvetovanju o vojaškem položaju. Odlasati niso več smeli, ker je bila Nemčija vojaško vsak dan bliže porazu. V Berlinu in Vzhodni Prusiji so tekale zadnje priprave. V Parizu pa so čakali na sporočilo, ali je atentat na "Führerja" uspel.

Med kosilom je bila v ho-

Humoreska

CEV

Ko je voda poplavlila stanovanje in skozi vrata začela ubajati po stopnicah, sem obvestil hišnika, da je počila cev.

Te novice se sploh ni razveselil.

— Vedno samo pritožbe, je mrmral ravnodušno.

— Prošnje in zahteve... Bog mi je priča, da po človeku hišnika ni lahek.

— Nedvomno, — sem pristavil — toda morda bi bilo kljub temu dobro, da o stvari razmislimo. Končno, če je cev počila, ni počila brez razlogov.

— Posredi je napaka — mi je objasnjal hišnik. —

Ko so gradili hišo, so ugradili napačne cevi.

— To je vendar nesramnost! — sem začel negotovati.

Podjetje, ki postavlja cevi, se nima dovolj izkušeni — je razvozljal hišnik. — Morate vedeti, da je minilo samo sedemnaest let od zadnje vojne. To je bila strašna vojna.

— Strinjam se z vami o vojni — sem godrnjal pomirljivo. — Toda kljub temu menim, da se takšne napake ne bi smele pripetiti.

Hišnik se je smejal.

— Moj zet dela v tovarni kablov in žic. Ko so v tovarni končali z montiranjem novih strojev, so dognali, da so v tovarno postavili napačne stroje ne za proizvodnjo žice, temveč za izdelavo makaronov. Tako so morali izdelke prilagoditi strojem. Dogajajo pa se še težje stvari. Neka gospodinja je namesto limonade popila solno kislino. Najbrž ste o tem že slišali!

— Zdi se mi, da sem slišal. — In napaka s cevjo... Nekdo je vendar odgovoren za to!

— Ko so nameščali cevi, je imel delovodja težave z ženo, — mi je luberzovo pojasnjeval hišnik. — Odpotovala je z njegovim prijateljem in delovodja ostal...

Oprostite prosim, — sem dejal, ko sem vstal, — ti ste me popolnoma prepričali! Naj voda teče! Ne ženimo si tega preveč k srcu.

Hišnik mi je stisnil roko. — Če bi vsi reševali probleme kot midva, bi bilo življenje prijetno. Prožite, ali pri vas še doter teče voda?

— Pri meni — sem se začudil. — Pri meni sploh ne teče. Voda iz počene cevi teče pri mojem sosedu, jaz pa stanujem nad stropje višje...

Anatol Potjankovski

Lovstvo na Gorenjskem

Z lovom se je ukvarjal že pračlovek. Lov mu je pomenil življenje, vsakdanji kruh. No, do danes se je marsikaj spremenilo, predvsem tehnika in z njo človekove potrebe, vendar je lov kljub temu ostal. Lov, ki ga poznamo danes, ni več tisti, do neke mere celo brutalen lov primitivnega človeka, pač pa lahko rečemo, da je lov postal športna panoga, ki v mnogočem pomaga našim gospodarstvenikom, še posebno pa gozdarjem in v zadnjem času tudi turizmu.

Večina laikov lovstva ne pozna. Prevladuje dvoje mnenj. Nekateri poznajo lovce kot ljudi polne šegavosti, humorja in kot poznavce lovske »latinščine«, drugi pa gledajo na lovce iz povsem materialne plati.

Toda stara resnica — vsaka medalja ima dve plati — velja tudi tukaj. Ena plat lovstva je nedvomno družabno življenje lovcev z vsemi najrazličnejšimi domisljicami, toda ta plat ni bistvena, pa čeprav njenega pomena ne smemo zanemarjati.

POMEN LOVSTVA

Veliko pomembnejša je za nas druga plat lovstva. Marsikdo se bo vprašal — zakaj. Odgovor na to vprašanje je kar se da preprost. Gorenjska je sorazmerno majhna in zato ima lovstvo na tem teritoriju zaradi izredne geografske razgibanosti obsežne alpskega in nižinskega lova. Res, favna naših Alp pa tudi nižin je tako razgibana, da ustreže še tako zahtevnemu lovcu. Da ne bomo preveč slepomišli, poglejmo torej, kakšen je stalež divjadi na Gorenjskem. Najštevilnejši je vsekakor zajec, sledijo pa srnjadi, gams, jereb, ruševca, veliki petelin... V naših gozdovih pa je zastopana tudi jelenjad, divja svinja in kozorog. Tudi medved »gospodari« po gozdovih Pokljuke in Jelovice.

V letošnji lovski sezoni je Gorenjska lovska zveza izvršila eno najpomembnejših nalog. Bonitirali so namreč vsa lovišča na Gorenjskem; pri tem delu pa so ji pomagale vse lovske družine s tega območja. Le-teh je na Gorenjskem 27, imajo pa preko 1000 aktivnih lovcev. Gotovo ni vsakomur jasno, kaj je bonitiranje in kakšen je njegov namen. Pod tem pojmom razumemo predvsem natančno določitev staleža divjadi v posameznih loviščih. Vsekakor je to izredno zahtevna naloga, saj pred bonitacijo revirji niso bili natančno določeni, meje lovišč so bile mnogokrat sporne, podatki o staležu posameznih vrst divjadi pa so bili netočni, večkrat so bili dobljeni celo s pomočjo cenitev ali pa domnev. Gorenjski lovci so to nalogo opravili prvi v Sloveniji. Z bonitacijo lovišč je lovstvo na Gorenjskem napravilo precejšen korak naprej, saj bodo s pomočjo zbranih podatkov lahko natančno določili, kateri revirji so za gojitve določenih vrst divjadi najprimernejši in kakšen naj bo odstrel. S tem

je dana tudi realnejša osnova lovskega turizmu, ki se je pri nas pričel šele razvijati, vendar kljub začetnim težavam iz leta v leto narašča. Inozemske goste privlačijo predvsem naravne lepote naših alpskih revirjev s precejšnjim staležem gamsov, srnjadi, ruševca in velikega petelina. Samo v letošnji lovski sezoni so imele lovske družine na Gorenjskem preko 1,3 milijona skupnega izkupička. Kljub temu, da je ta vrst turizma pri nas šele v povojih, je obisk tujih lovcev v naših

revirjih vedno večji. Največ zaslug pri tem imajo gotovo olajšave v zvezi z obmejnimi pasom kakor tudi vedno večja propaganda v tujini.

LOV IN GOSPODARSTVO

Razen lovskega turizma, za katerega smo ugotovili, da je pri nas še v razvoju, igra lovstvo dokaj pomembno vlogo tudi v našem gospodarstvu. Le-temu lahko koristi predvsem pri zatiranju raznih gozdnih in poljskih škodljivcev ter pri uničevanju nekaterih roparic.

Razen pomena lovstva za družbo pa ne smemo zapostaviti vpliva, ki ga ima ta organizacija na vsakega posameznika, ki lepote lovstva zna ceniti, saj bistvo lovstva ni v streljanju divjadi, pač pa v napetem pričakovanju tistega, kar se bo zgodilo in v uživanju naravnih lepote.

T. P. Srnjadi je na Gorenjskem precej

Zbirka gorenjskih lovskih zgodbic

Iz ušesa v uho

Ker vsi poznamo lovce kot izredno vesele in šegave ljudi, ki v prijetni družbi kaj radi posežejo v svoj oprtnik in postrežejo s številnimi »resničnimi« doživljaji, smo s sodelovanjem nekaterih lovskih družin na Gorenjskem zbrali nekaj najbolj uspešnih zgodb. Znanje lovske latinščine je treba upoštevati, čeprav so nam lovci »prisegli«, da gre za čisto resnico.

LOVSKA SMOLA

Resničen doživljaj čuva Janeza Ažbeta

Član lovske družine Železniki me je povabil na čakanje divjih svinj, ki so pustošile koruzo po njivah hribovskih vasi. Z avtobusom sem se odpeljal do vasi Čenčičica v Selški dolini; nato sva krenila v hribe do vasice Pertovča. Ob svitu lune sva se priplazila do neke njive in opazila precej težkega merjasca. Toda prehitro naju je »dobil v nos« in nama jo pobrisal. Drugo noč sva nestrpno čakala; visoko je plaval mesec, ko sva okrog ene ure opazila z daljnogledi na Planjšaku 5 divjih svinj.

Oprezno sva jih obšla in se jim približala. Počasi sva se dvigala — mrzlično pripravljena za zadetke — toda smola. Vrag je svinje spremenil v zajce, ki sva jih preklela še čez ušesa. Tri noči sva uživala čare mesečnih noči, podnevi pa pasla gamse po Ratitoveu in gojila skrito upanje, da naju obišče obsojeni kosmatinec. Izmučena sva se vrnila v vaško krmo na okrepčilo, tam pa so nama zabellili lovske smole še s slaninim kislim mlekom.

USPEŠNA BRAKADA

Ko smo se zjutraj zbirali na zbornem mestu, so nas vsakdanje srečavali in nam želeli veliko sreče. Sta-

rejši lovci so bili ob teh voščilih zelo nejevoljni. Pogon res ni bil kaj posebnega. Vreme ni bilo najboljše, le redek pes se je oglasil in tudi brakerji so proti koncu zgubili voljo. Strelji so bili redki, toda na končnem zbornem mestu je lovovodja poročal, da je padlo 15 strelcov, pobran pa je bil samo en zajec. Vsem je bilo neprijetno ob misli, kako bo s koncem lova v vaški gostilni. Toda, Karl in France nista izgubila dobre volje, temveč sta hitro zrežirala, kako jo bomo pri mahalih v vas. »Boste videli — to nas bodo gledali v vaški gostilni, ko jo bomo mahal skoz gostinsko sobo z 12 zajci,« sta rekla. Vsi smo jo nekoliko boljše volje ubrali proti gostilni z radovednostjo, kako nam bo potegavščina uspela. V gosjem redu smo se zvrstili proti gostilni — kakor v partizanih — Karel na čelu, France pa zadnji v koloni. Ko smo videli, da je Karel že v gostilni, se je naslednji že približal oknu posebne sobe, Karel je hitro podal zajca skozi okno. Vsi smo bili seveda redkobe sedni in kar malo prevzetni, saj je vsak prinesel svojega zajca, in France kot zadnji se je med gosti dalj časa zadrževal in razkazoval dvanašletnega zajca in seveda govoril ter se bahal v imenu vseh, ker si je občudovanje lahko privoščil samo zadnji, dj

BREZSKRBNNA SRNJAK IN SRNA

Dvajsetega avgusta je družba 7 ljudi že nekaj dni bivala v naši lovski koči v Lomovci. Tega dne smo se odpravili okoli devete ure zjutraj na obhod okoli Ribenske planine. Ob tako številni družbi, ki ji težko dopoveš (lovce sem bil samo jaz), kako naj hodi in da naj molči, predvsem pa v taki uri nisem niti najmanj pričakoval, da bi videli kako divjad. Toda zgodilo se je prav nasprotno. Ob prihodu v Ribensko planino, ki je sestavljena iz večjih kotlov, smo takoj v prvem kotlu opazili na razdaljo 200 m, da se okoli rastočih smrek podita srnjak in srna. Po ogledu z daljnogledom sem opazil že starega znanca, dvoletnega srnjaka, ki je zalezoval srno. Oddal sem daljnogled ostalim in jim naročil naj bodo mirni in tihi, sam pa sem si z nekim fantom skušal ogledati živali malo bliže. Zalaz nama je uspeval in kmalu sva bila dobro skrita za smreko niti 20 metrov od živali. Iz te razdalje sva ogledovala vso ženitev.

Ta prizor smo ogledovali celi dve uri, seveda smo imeli zato posebno ugoden veter, mlad par srnjadi pa tudi še ni tako oprezen kot

kakšna starina. Po tem času smo šli vsi skupaj naprej. Ko smo se čez približno tri ure vračali, smo jih našli spet na istem mestu. Omenjeni fant jih je šel ponovno zalezovati in jim zopet prišel še na manjšo razdaljo, vendar je popoldne vse skupaj trajalo manj časa in srnjak je odpeljal svojo družico v gozd, mi pa smo se po prijetnih doživljajih in občudovanju naravnih lepote zadovoljni vračali v lovske kočice.

TUDI MRTVI VSTAJAJO

Ta lovska dogodivščina se je pripetila Jožetu iz Podgore, ko je šel na lov na srnjaka. V zgodnjih jutranjih urah na meji med dnevom in nočjo, se naš srečni član previdno pomika od doma proti obronkom gozda. Srce mu zastane, ko opazi plečatega srnjaka. Lepo rogovje, starost primerna, rast lepa in barva še lepša. V duhu vidi že viseti trofejo na steni lovskega koticčka. Puška pade k licu in skozi prebujajoče se jutro odjekne strel. Srnjak obleži. Naš junak odloži daljnogled in puško in veseli plena steče k srnjaku. Oprta si ga na rame in nese domov, da ga iztrebi. Kot dober lovec tudi noža ni imel pri sebi, zato odloži plen pred šupo in jo hoče mahiniti v hišo po nož. In glej! V tem trenutku se zgodi svetopisemsko čudo. Mrtvi vstajajo. Z izbuljenimi očmi in otrplimi udi gleda za srnjakom, ko čil in zdrav zapušča presenečenega lovca.

Mesto, ki v stiski pomaga

NALOGA: Človek v stiski išče občana, ki bi mu posodil denar.

NAMEN: Preizkusiti, kakšen je odnos ljudi do ljudi, ki je v stiski.

NACIN: V telefonskem imeniku smo izbrali ljudi, ki jih je po telefonu poklical človek v stiski.

SODELOVALO JE: Pet gorenjskih mest in njihovi prebivalci. Naštetimo jih po velikosti: Kranj, Jesenice, Tržič, Skofja Loka in Radovljica.

LESTVICA PREIZKUŠNJE: Skofja Loka (prav dobro), Tržič (prav dobro), Kranj (dobro), Jesenice (dobro) in Radovljica (zadostno).

OCENA: Neznancem radi pomagamo.

Naloga je bila takole zastavljena. Iz Maribora je službeno dopotoval neki irgovski polnik, ki ima tudi svoje ime in naslov po vrsti v pet mest in Gorenjskem. Na poti pred vsakim mestom je dobil lezko okvaro na voilju. Poti ne more nadaljevati. Okvaro mu brez časa popravi tehnična služba na naših cestah. Toda račun mora takoj plačati. Za plačilo računa pa mu manjka približno 5000 dinarjev. Ker v mestu nima nečuenega znanca, se napoti v prvo telefonska govornico in išče posojilo pri telefonskih naročnikih.

Celotne akcije ne moremo podrobno opisati. Iz nje bomo skušali izluščiti samo bistvene stvari, ki so pomembne, da lahko spoznamo odnos občanov do človeka v stiski. Naša zgodba je bila seveda izmišljena, služila pa nam je za preizkušnjo odnosa, ki smo ga želeli spoznati, takrat ko je nekdo v stiski. Ne gre za nobeno tekmovalno gorenjskih mest, katero izmed njih ima pravilnejši odnos in bolj »usmiljeno srce«. Ker nismo mogli preizkušati vseh prebivalcev, kar je praktično nemogoče, smo si izbrali samo nekatere, ki so posamezna mesta zastopali v tej preizkušnji. Poklicali občanov so se v vseh mestih približno ujemali.

SKOFJA LOKA

Prebivalci Skofje Loke so radodarni in grede človeku ob vsakem trenutku na roko. V naši preizkušnji bi zasedli najboljšo mesto. Razumejo človeka v stiski in so mu pripravljene po svojih močeh pomagati. Sicer pa presodite sami iz najbolj značilnih telefonskih pogovorov.

Človek v stiski telefonira, obrazloži svojo smolo na ce-

sti, pove, da nima dovolj denarja in prosí za posojilo.

Prebivavka Skofje Loke

— Ali mi torej denar lahko posodite?

— Moža ni doma. Odpotoval je na Bled. Ko se vrne, bi vam najbrž lahko pomagal.

— Pa vi, mi brez moza ne morete pomagati?
— Če bi imela, bi vam pomagala. Ne morem pa vam pojasniti razlogov, zakaj nimam zahtevane vsote denarja. Ali se ne bi mogli obrniti na podjetje, kjer je mož v službi? (Povedala je naslov podjetja).
— Hvala za pojasnilo.

Prebivavec Skofje Loke

— Razumem vaš položaj. Toda jutri grem v Ljubljano in mi bo trda predla. Kako pa ste zvedeli za moj naslov?
— Našel sem ga v telefon-

skem imeniku. Pravite, da vam je nemogoče?

— Smola. Priskrbel vam bom denar, le pridite.
— Torej mi boste dobili posojilo?
— Brez nadaljnega. Kar pridite.

Prebivavec iz Skofje Loke

— Razložil sem vam, da sem tujec in da v mestu nikogar ne poznam, nujno pa potrebujem 5.000 din za popravilo avtomobila.
— Pod kakšnimi jamstvi vam lahko dam to posojilo?
— Zastavlil bi vam osebno del obleke ali karkoli.
— Zelo nerodna zadeva in zelo neokusna.
— Od kod pa telefonirate?
— Iz železniške postaje.
— Ali v bližnji gostilni ni nikogar, ki bi vam lahko denar posodil. Morali boste zaradi tega priti v mesto.
— Zelo rad pridem, če bom dobil denar.
— Če ne najdete drugega izhoda, sem na razpolago.

TRŽIČ

Tržičani so bili neznanec iz Maribora pripravljeno pomagati, vendar so se včasih napravili, kot da je zadeva zelo sitna. Nekaj telefonskih naročnikov se je izgovarjalo, preden je posojilo odobrilo. Na splošno pa so Tržičani napravili lep vtis. Zaslužijo oceno, ki smo jim jo dali — prav dobro. Nekaj najzanimivejših pogovorov je takole potekalo.

Prebivavec Tržiča

— Kot rečeno, sem iz Maribora in v dveh dneh bi vam posojeni denar vrnil. Moram pa takoj plačati račun za popravilo okvare na avtomobilu.
Tržičanka je pri teh besedah položila slušalko brez odgovora.

Prebivavec in prebivavka Tržiča

— Za pet tisoč dinarjev posojila prosim. (Neznanec je pri tem ponovil že drugič svojo nesrečno zgodbo in prosil za pet tisočakov).

— Počakajte, grem pogledat. Čez nekaj minut je bilo slišati ženski glas.

— Veste, iz blagajne nam je nemogoče dati toliko denarja, privatno pa nihče nima pri sebi toliko. Počakajte, grem še enkrat vprašat.
Čez nekaj časa se je zopet slišal moški glas.
— Sklenili smo, da vam pomagamo. Res hudičeva stiska. Ali boste po denar prišli osebno?

Prebivavec Tržiča

— Mož je v službi. Počakajte, povežala vas bom z možem.

— V denarni stiski sem. Okvaram avtomobila in manjka mi pet tisočakov.

— Oglasite se pri ženi.
— Pravkar sem z njo govoril, pa me je zvezala z vami.
— Le oglasite se, bomo že napravili.

— Če želite, lahko tudi kaj založim.

— Ah, nikar, potem bom imel sitnosti s prodajo. Kdaj boste pa denar vrnil?

— Čez dva dni.
— Prav.

— Počakajte, se bom posvetovala z možem.

Po telefonu se sliši nerazumljiv pogovor.

— Kar pridite, dobili boste denar.

Prebivavec Kranja

— Očela in mame ni doma, sta v službi, sam pa sem študent in denar tako nujno potrebujem kot vi.

Po telefonu je bilo slišati zahvalno glasbo.

Prebivavec Kranja

— Ne, posojila vam ne morem dati.

— Nimate denarja?

— Obenite se kam drugam. Na privatnika se vendar ne morete obrniti. Pojdite na notranjo upravo.

(Nadaljevanje na 12. strani)

Davek za Hitlerjevo glavo

(Nadaljevanje s 5. strani)

mor ali pa so ga napadli borci francoskega odpornekega gibanja. General je oslepel. Toda to mu ni pomagalo, da bi rešil svojo glavo.

HITLERJEVO MASČEVANJE

Hitlerjevo masčevanje prosi zarotnikom je bilo strašno. Sele po vojni so je izvedelo, kakšne metode je uporabljal pri svojih zverstvih. Niti največje zasluge v preteklosti in olajševalne okoliščine niso pomagale, da bi odpustil zarotnikom, ki so na njega dvignili pest.

Hitler je zahteval izčrpana poročila in o kaznovanju sam odločal. Več odločal je masčevanje nad zarotniki pomenilo njegovo najvažnejše opravilo. Zahteval je, da jih sodijo v največji naglici in da kazni izvršijo brez odlašanja. Predlagal je najstrožje kazni.

Hitler je sam določil, na kakšen način bodo obesili obsojence. Zarotnike so obesili na mesarske kljube.

Ko so generala Stülpnagela pripeljali v Berlin, so ga skupaj z ostalimi obtoženimi iz Pariza postavili pred »ljudsko sodišče«. Vsi so bili obsojeni na smrt.

Smrtna kazen nad skupino zarotnikov »vala« je bila izvršena 30. avgusta 1944. Prikaznišče je bil znani nacistični zapor blizu Berlina. Slepega generala Karla Heinriha von Stülpnagela so pripeljali pod vislice z voščem, ker sam ni na el poti. Skupaj z njimi so bili obesni vsi zarotniki iz Pariza, ki so bili na strani upora proti Hitlerju.

KRANJ

Pri Kranjčanah je bil odnos do pomoči vezan na objektivne težave. Nastevali so številne vzroke, zakaj jim je nemogoče ustrediti. Bili pa so zelo prizadevni v napotkih.

Prebivavec Kranja

— Obrazloži sem vam svoj neroden položaj.

Radio

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.05, 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 17., 22., 23. in 24. uri ter radijski dnevnik ob 19.30. uri.

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Postarček v mladinski glasbeni redakciji
8.35 Kratka matineja pri domačih skladateljih
8.55 Radijska sola za nižjo stopnjo
9.25 Dvajset minut ob glasbenem avtomatu
9.45 Narodne v priredbi Nika Stritofa
10.15 Concertino in divertimento
10.40 Tečaj ruskega jezika
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Radijska kmečka univerza
12.15 Trije ljudski ruski plesi
12.30 Koncertne drobline
13.30 Za vsakogar nekaj
14.05 Iz baleta Trnjuljica
14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Veliki zabavni orkestri
15.40 Zborovska glasba
16.00 Vskak dan za vas
17.05 Gremo v kino
17.50 Glasbena mediogra
18.00 Aktualnosti doma in v svetu
18.10 Plesni ansambli RTV Ljubljana
18.25 Vesele domače popevke
18.45 Okno v svet
19.05 Glasbene razglednice
20.00 Novo v studiju 14
20.20 Doživljaji Nikoletina Buršaja
21.00 Za konec tedna - ples
22.15 Oddaja za naše izseljence
23.05 Za ples in razvedrilo

NEDELJA - 2. decembra

6.00 Z vedro glasbo v novi teden
6.30 Napotki za turiste
7.40 Pogovor s poslušavci
8.00 Mladinska radijska igra
8.40 Veliki mojstri pišejo za otroke

TOREK - 4. decembra

8.55 Glasbena mediogra
9.05 Z zabavno glasbo v novi teden
10.00 Se pomnite tovariši...
10.30 Iz slovenske simfonične literature
11.30 Radijska reportaža
11.50 Glasbeni intermezzo
12.05 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo - I.
13.30 Za našo vas
14.00 Petnajst minut s Slovenskim oktetom
14.15 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo - II.
15.15 Trikrat pet
15.30 Chopin kot neznanec
16.00 Humoreska tega tedna
16.20 Oglednica s popevkami in prijetnimi melodijami
17.05 Intermezzo z orkestrom Armand Bernard
17.15 Radijska igra
18.15 Simfonična pesnitev
19.05 Glasbene razglednice
20.00 Izberite svojo melodijo

PONEDELJEK - 3. decembra

8.05 Iz slovenske zborovske romantike
8.25 Od valčka do twista
8.35 Za mlade radovedneže
9.25 Dvajset minut pri Straussu
9.45 Sestanek pri Leharju
10.15 Dve sceni iz opere "Ero z onega sveta"
10.35 Naš podlistek
10.55 Vskak dan nova popevka

11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Kmetijski nasveti - Ing. Dušan Stepančić: Pomen hitrih kemičnih analiz zemlje za potrebe harmoničnega gnojenja
12.30 Zabavna glasba na tekočem traku
13.30 Igramo in pojemo za vas
14.05 Pojo romunski operni peveci
14.35 Naši poslušavci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Orkestralne miniature naših skladateljev
15.40 Literarni sprehod
16.00 Vskak dan za vas
17.05 Obdobja slovenskega samepeva
17.40 Sedem pevcev - sedem popevk
18.00 Aktualnosti doma in v svetu
18.10 Naš plesni karnet
18.30 Poje Komorni zbor iz Maribora
18.45 Radijska univerza
19.05 Glasbene razglednice
20.00 Koncert simfoničnega orkestra RTV Zagreb
20.45 Kulturni globus
22.15 Naš nočni kaledioskop
22.50 Literarni nokturno
23.05 Zapoznelim plesavcem

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Umetnost verzima
22.15 Zabavni ansambli RTV Ljubljana
23.05 Zaplešimo v novi teden

NEDELJA - 2. decembra

6.00 Z vedro glasbo v novi teden
6.30 Napotki za turiste
7.40 Pogovor s poslušavci
8.00 Mladinska radijska igra
8.40 Veliki mojstri pišejo za otroke

14.35 Pod lipo...
15.15 Violončelista Paul in Maud Tortelier
15.30 V terek nasvidenje
17.05 Koncert po željah poslušavcev
18.00 Aktualnosti doma in v svetu
18.10 Stoglavni virtuoz
18.45 S knjižnega trga
19.05 Glasbene razglednice
20.00 Laska glasba z orkestrom Tony Leutwiller
20.15 Stirijska igra
21.15 Stirijski preludij
21.35 Glasba za romantično razpoloženje
22.15 Če želite - zaplešite
23.05 Lahko noč vam želi pevec Nat "King" Cole
23.20 Glasba našega časa

SREDA - 5. decembra

8.05 Orkestralna paleta plesnih ritmov
8.55 Pisan svet pravljic in zgodb
9.25 Zabavni kaledioskop
10.15 Makedonske narodne pegmi
10.30 Skladatelj Lucijan Marija Škerjanc
10.45 Človek in zdravje
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Kmetijski nasveti - Ing. Stanko Korenjak: Mlačnost krav na nekaterih posestvih
12.30 Melodije iz oper
13.30 Zvenec kaskade
14.35 Radijska sola za srednjo stopnjo
14.35 Rimski prazniki - simfonična suita
15.15 Pevec Frank Sinatra in orkester Billy Vaughn
15.35 Violinist Schneiderhan
16.00 Vskak dan za vas
17.05 Mozart v Parizu
18.00 Aktualnosti doma in v svetu
18.10 Prisljuhnite dvema kvintetoma
18.25 Slovenski motivi
18.45 Ljudski parlament
19.05 Glasbene razglednice
20.00 Pisan sporod popevk in zabavnih melodij
21.05 Gorenjski slavček - odlomki
22.50 Literarni nokturno
23.05 Ples ob radijskem sprejemniku

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Uvertura in trije prizori iz Mignona
8.30 Igrajo domači zabavni ansambli
8.35 Radijska sola za srednjo stopnjo
9.25 Nekaj poskočne glasbe ob delu
9.45 Narodne v priredbi Karla Pahorja
10.15 Koncert za klavir in orkester
10.40 Napredujte v angleščini
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Radijska kmečka univerza
12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
12.30 Vsi ljubljenci pojo
13.30 Med rapsodijami
14.05 Radijska sola za višjo stopnjo

TOREK - 4. decembra

8.05 Uvertura in trije prizori iz Mignona
8.30 Igrajo domači zabavni ansambli
8.35 Radijska sola za srednjo stopnjo
9.25 Nekaj poskočne glasbe ob delu
9.45 Narodne v priredbi Karla Pahorja
10.15 Koncert za klavir in orkester
10.40 Napredujte v angleščini
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Radijska kmečka univerza
12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
12.30 Vsi ljubljenci pojo
13.30 Med rapsodijami
14.05 Radijska sola za višjo stopnjo

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Umetnost verzima
22.15 Zabavni ansambli RTV Ljubljana
23.05 Zaplešimo v novi teden

23.05 Plesna orkestra Irra Sonn in Les Brown
23.20 Nočni koncert
24.05 Godala in vokalni ansambli
21.00 Klavir, trio in kvartet
21.30 Nenavadne zgodbe iz znanosti in domišljije
21.45 Jazz ob 22.00

SOBOTA - 1. decembra

19.05 Z letošnjega festivala v Schwetzingenu
20.00 Igrajo zabavni ansambli
20.45 Operni festival v Glyn-debourneau
21.35 Muzik zabavnih zvokov
22.15 Jazz na koncertnem odru

NEDELJA - 2. decembra

12.00 Nedeljski koncert ob dvanaestih
13.10 Ljubiteljem opernih melodij
14.00 Zabavni zvoki
14.30 Popoldne ob komorni glasbi
19.05 V nedeljo zvečer
20.00 Od valčka do jazza
20.20 Komorni intermezzo
20.45 Koncert za violino in orkester
21.00 Stiri krat petnajst
22.15 Komorna soareja

PONEDELJEK - 3. decembra

19.05 Napredujte v angleščini
19.20 Veliki operni prizori
20.00 Ne vse - toda o vsakem nekaj
20.45 Zabavni omnibus

TOREK - 4. decembra

19.05 Iz muzeja plošč
20.05 V zabavnem tonu
20.45 Slepi pianist Gabriel Devetak
21.12 Vedno lepe melodije
21.20 Program UNESCO
21.45 Jazz ob 22.00

SREDA - 5. decembra

19.05 Tečaj ruskega jezika
19.20 Godala in ritmu
19.30 Po svetu jazza
20.00 Iz suite v g-molu
20.05 Koncertantna glasba
20.45 Iz renesančne zborovske glasbe

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Umetnost verzima
22.15 Zabavni ansambli RTV Ljubljana
23.05 Zaplešimo v novi teden

Drugi program

SOBOTA - 1. decembra

19.05 Z letošnjega festivala v Schwetzingenu
20.00 Igrajo zabavni ansambli
20.45 Operni festival v Glyn-debourneau
21.35 Muzik zabavnih zvokov
22.15 Jazz na koncertnem odru

NEDELJA - 2. decembra

12.00 Nedeljski koncert ob dvanaestih
13.10 Ljubiteljem opernih melodij
14.00 Zabavni zvoki
14.30 Popoldne ob komorni glasbi
19.05 V nedeljo zvečer
20.00 Od valčka do jazza
20.20 Komorni intermezzo
20.45 Koncert za violino in orkester
21.00 Stiri krat petnajst
22.15 Komorna soareja

PONEDELJEK - 3. decembra

19.05 Napredujte v angleščini
19.20 Veliki operni prizori
20.00 Ne vse - toda o vsakem nekaj
20.45 Zabavni omnibus

TOREK - 4. decembra

19.05 Iz muzeja plošč
20.05 V zabavnem tonu
20.45 Slepi pianist Gabriel Devetak
21.12 Vedno lepe melodije
21.20 Program UNESCO
21.45 Jazz ob 22.00

SREDA - 5. decembra

19.05 Tečaj ruskega jezika
19.20 Godala in ritmu
19.30 Po svetu jazza
20.00 Iz suite v g-molu
20.05 Koncertantna glasba
20.45 Iz renesančne zborovske glasbe

SOBOTA - 1. decembra

8.05 Uvertura in trije prizori iz Mignona
8.30 Igrajo domači zabavni ansambli
8.35 Radijska sola za srednjo stopnjo
9.25 Nekaj poskočne glasbe ob delu
9.45 Narodne v priredbi Karla Pahorja
10.15 Koncert za klavir in orkester
10.40 Napredujte v angleščini
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Radijska kmečka univerza
12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
12.30 Vsi ljubljenci pojo
13.30 Med rapsodijami
14.05 Radijska sola za višjo stopnjo

TOREK - 4. decembra

8.05 Uvertura in trije prizori iz Mignona
8.30 Igrajo domači zabavni ansambli
8.35 Radijska sola za srednjo stopnjo
9.25 Nekaj poskočne glasbe ob delu
9.45 Narodne v priredbi Karla Pahorja
10.15 Koncert za klavir in orkester
10.40 Napredujte v angleščini
10.55 Vskak dan nova popevka
11.00 Pozor, nimaš prednosti
12.05 Radijska kmečka univerza
12.15 Nastopa avstrijska folklorna skupina iz Linza
12.30 Vsi ljubljenci pojo
13.30 Med rapsodijami
14.05 Radijska sola za višjo stopnjo

Televizija

SOBOTA - 1. decembra

RTV Beograd
18.00 Skrivnostna ugrabitev - otroška TV igra
19.00 Po muzejih in galerijah
19.15 Rezerviran čas
RTV Zagreb
19.30 TV pošta
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
19.45 Propagandna oddaja

NEDELJA - 2. decembra

JTV
20.00 TV dnevnik
RTV Beograd
20.30 S kamero po svetu
Italija
21.05 Glasbena revija
RTV Ljubljana
22.15 Tretji človek
RTV Zagreb
22.15 Interpol

SOBOTA - 1. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

PONEDELJEK - 3. decembra

RTV Ljubljana
18.30 Butalski kovč - lutkovna igra
19.00 Dokumentarni film
RTV Beograd
19.15 Mala TV univerza
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Tedenski športni pregled
RTV Zagreb
20.45 Gradi: Mešan Dolka - TV drama
RTV Ljubljana

TOREK - 4. decembra

Ni spredal
SREDA - 5. decembra
RTV Ljubljana
18.00 Zakaj ima rakča pisano perje - TV slikanica
18.15 Pionirski TV studio
RTV Beograd
19.00 Sarajevska kronika
RTV Ljubljana

CETRTEK - 29. novembra

Center - danski film VAMP-IR ob 10. uri, angl. CS film EKSPRES BONGO ob 14. in 20. uri, jugoslov. film NAŠE POTI SE RAZIDEJO ob 16. uri, sovjetski film BALADA O VOJAKU ob 18. uri, premiera amer. CS filma ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 22. uri

SOBOTA - 1. decembra

RTV Zagreb
10.00 TV v šoli
RTV Beograd
18.00 Slike sveta
18.30 Planet zemlja
RTV Zagreb
19.00 Zagrebški tednik
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Po Jugoslaviji

NEDELJA - 2. decembra

Italija
21.05 Canzonissimo - glasbena komedija
RTV Ljubljana
22.25 Koncert flavtista Fodje Rujlja

SOBOTA - 1. decembra

RTV Ljubljana
18.00 Srečno vožnjo - oddaja o prometu
18.30 Poljudna znanost
19.00 S kamero po Afriki
19.30 TV obzornik
19.45 Propagandna oddaja
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Evgenij Onegin - film

NEDELJA - 2. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

PONEDELJEK - 3. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

TOREK - 4. decembra

Zirovnica
1. decembra - italijan. barvni CS film ZVEZDE NOČI; 2. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI
Dovje
1. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI; 2. decembra - ruski barvni film PIKOVA DAMA
Kropa
1. decembra - bolgar. film PRVA LJUBEZEN ob 20. uri; 2. decembra - ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 15. uri; 6. decembra - italijanski film VOLARE ob 19.30 uri
Radovljica
1. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 20. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 18. uri; dne 2. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 17. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 15. in 20. uri; sovjetski barv. film CAROBNI STUDENEC - matineja ob 10. uri dopoldne; dne 4. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 20. uri; 5. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 18. uri; angleški film BETONSKA DZUNGLA ob 20. uri; 6. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri; 7. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri

CETRTEK - 29. novembra

Center - danski film VAMP-IR ob 10. uri, angl. CS film EKSPRES BONGO ob 14. in 20. uri, jugoslov. film NAŠE POTI SE RAZIDEJO ob 16. uri, sovjetski film BALADA O VOJAKU ob 18. uri, premiera amer. CS filma ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 22. uri

SOBOTA - 1. decembra

RTV Zagreb
10.00 TV v šoli
RTV Beograd
18.00 Slike sveta
18.30 Planet zemlja
RTV Zagreb
19.00 Zagrebški tednik
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Po Jugoslaviji

NEDELJA - 2. decembra

Italija
21.05 Canzonissimo - glasbena komedija
RTV Ljubljana
22.25 Koncert flavtista Fodje Rujlja

SOBOTA - 1. decembra

RTV Ljubljana
18.00 Srečno vožnjo - oddaja o prometu
18.30 Poljudna znanost
19.00 S kamero po Afriki
19.30 TV obzornik
19.45 Propagandna oddaja
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Evgenij Onegin - film

NEDELJA - 2. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

PONEDELJEK - 3. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

TOREK - 4. decembra

Zirovnica
1. decembra - italijan. barvni CS film ZVEZDE NOČI; 2. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI
Dovje
1. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI; 2. decembra - ruski barvni film PIKOVA DAMA
Kropa
1. decembra - bolgar. film PRVA LJUBEZEN ob 20. uri; 2. decembra - ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 15. uri; 6. decembra - italijanski film VOLARE ob 19.30 uri
Radovljica
1. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 20. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 18. uri; dne 2. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 17. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 15. in 20. uri; sovjetski barv. film CAROBNI STUDENEC - matineja ob 10. uri dopoldne; dne 4. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 20. uri; 5. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 18. uri; angleški film BETONSKA DZUNGLA ob 20. uri; 6. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri; 7. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri

CETRTEK - 29. novembra

Center - danski film VAMP-IR ob 10. uri, angl. CS film EKSPRES BONGO ob 14. in 20. uri, jugoslov. film NAŠE POTI SE RAZIDEJO ob 16. uri, sovjetski film BALADA O VOJAKU ob 18. uri, premiera amer. CS filma ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 22. uri

SOBOTA - 1. decembra

RTV Zagreb
10.00 TV v šoli
RTV Beograd
18.00 Slike sveta
18.30 Planet zemlja
RTV Zagreb
19.00 Zagrebški tednik
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Po Jugoslaviji

NEDELJA - 2. decembra

Italija
21.05 Canzonissimo - glasbena komedija
RTV Ljubljana
22.25 Koncert flavtista Fodje Rujlja

SOBOTA - 1. decembra

RTV Ljubljana
18.00 Srečno vožnjo - oddaja o prometu
18.30 Poljudna znanost
19.00 S kamero po Afriki
19.30 TV obzornik
19.45 Propagandna oddaja
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Evgenij Onegin - film

NEDELJA - 2. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

TOREK - 4. decembra

Zirovnica
1. decembra - italijan. barvni CS film ZVEZDE NOČI; 2. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI
Dovje
1. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI; 2. decembra - ruski barvni film PIKOVA DAMA
Kropa
1. decembra - bolgar. film PRVA LJUBEZEN ob 20. uri; 2. decembra - ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 15. uri; 6. decembra - italijanski film VOLARE ob 19.30 uri
Radovljica
1. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 20. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 18. uri; dne 2. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 17. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 15. in 20. uri; sovjetski barv. film CAROBNI STUDENEC - matineja ob 10. uri dopoldne; dne 4. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 20. uri; 5. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 18. uri; angleški film BETONSKA DZUNGLA ob 20. uri; 6. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri; 7. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri

CETRTEK - 29. novembra

Center - danski film VAMP-IR ob 10. uri, angl. CS film EKSPRES BONGO ob 14. in 20. uri, jugoslov. film NAŠE POTI SE RAZIDEJO ob 16. uri, sovjetski film BALADA O VOJAKU ob 18. uri, premiera amer. CS filma ZGODBA Z NASLOVNE STRANI ob 22. uri

SOBOTA - 1. decembra

RTV Zagreb
10.00 TV v šoli
RTV Beograd
18.00 Slike sveta
18.30 Planet zemlja
RTV Zagreb
19.00 Zagrebški tednik
RTV Ljubljana
19.30 TV obzornik
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Po Jugoslaviji

NEDELJA - 2. decembra

Italija
21.05 Canzonissimo - glasbena komedija
RTV Ljubljana
22.25 Koncert flavtista Fodje Rujlja

SOBOTA - 1. decembra

RTV Ljubljana
18.00 Srečno vožnjo - oddaja o prometu
18.30 Poljudna znanost
19.00 S kamero po Afriki
19.30 TV obzornik
19.45 Propagandna oddaja
RTV Beograd
20.00 TV dnevnik
20.30 Evgenij Onegin - film

NEDELJA - 2. decembra

RTV Beograd
10.00 Oddaja za kmetovalce
RTV Ljubljana
10.30 Zgodba o Robinu Hoodu
RTV Zagreb
18.00 Igrani film
19.45 TV helikopter
RTV Beograd
20.00 Nedeljska izdaja TV dnevnika
20.4 Kolajna - šaljev narodni program
21.45 Mednarodna ura

TOREK - 4. decembra

Zirovnica
1. decembra - italijan. barvni CS film ZVEZDE NOČI; 2. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI
Dovje
1. decembra - jugoslovanski film PARTIZANSKI DOKUMENTI; 2. decembra - ruski barvni film PIKOVA DAMA
Kropa
1. decembra - bolgar. film PRVA LJUBEZEN ob 20. uri; 2. decembra - ameriški film OSAMLJENI CLOVEK ob 15. uri; 6. decembra - italijanski film VOLARE ob 19.30 uri
Radovljica
1. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 20. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 18. uri; dne 2. decembra - ameriški CS film DNEVNIK ANE FRANK ob 17. uri; franc. film NEDRVIDENO ob 15. in 20. uri; sovjetski barv. film CAROBNI STUDENEC - matineja ob 10. uri dopoldne; dne 4. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 20. uri; 5. decembra - italijanski film MLADI MOZJE ob 18. uri; angleški film BETONSKA DZUNGLA ob 20. uri; 6. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri; 7. dec. - nemški film GRASCINA STRAHOV ob 20. uri</

Lačni delamo - siti počivamo

Zajtrk, ki je premalo kaloričen, povzroči nizko produktivnost dela, pogoste nesreče na delovnem mestu in slabo zdravstveno stanje. Zajtrk pri nas je navadno enoličen in prestab, da bi zadostil potrebam organizma.

Zmotno je, da smo pri delu, ki je dosti odgovornejše in zahtevnejše, to je v službi, lačni. Zajtrk bi moral biti, če že ne glavni — pa vsaj obilen obrok. V jutranjih urah je vedno stiska s časom, skušajmo zato že zvečer pripraviti vse potrebno. Navada, da smo vse življenje zjutraj pojedli le nekaj grizljajev kruha in spili kavo, je neka-

ko uničila jutranji apetit. Tek bomo ustvarili in zvečali, če bomo na tešče spili kozarec sladkane vode ali pa sadni sok.

Pri ljudeh, ki odhajajo na delo zelo zgodaj, naj bi bil zajtrk razdeljen na dva dela: toplo mleko s kruhom pred odhodom na delo in obložen kruh pred začetkom samega dela.

Kakšen naj bi bil pravi zajtrk? Zajtrk mora biti hranljiv, toda ne pretežak. Mleko in kruh sta pomembni sestavini. K mleku lahko dodajamo razne dodatke, kot: kakao, čokolado, kavo ali čaj. Kot dodatek h kruhu bi pri-

poročali: salamo, slanino, šunko, jajca, včasih tudi ribe. Sadje ne bi smelo nikoli manjkati na mizi.

Angleži si ne morejo misliti zajtrka brez masla, jaje s slanino ali šunko in čaja.

Verjetno bi se starejši ljudje težko navadili na spremenjene obroke, zato na to poskusimo navaditi otroke.

Mali nasveti

• Maslo, ki je postalo žarko, bo spet kolikor toliko uporabno, če ga premesimo z lahno soljenim mlekom ali pa z vodo, ki smo ji dodali jedilno sodo (noževo konico jedilne sode na pol litra vode).

• Surovo maslo in margarino lažje ločimo od papirja, če zavitek za nekaj minut položimo v mrzlo vodo.

• Pozimi lažje režemo trdo surovo maslo, če ovijemo okoli noževga rezila kos pergamentnega papirja.

Enostaven kostim iz volnenega-pekla blaga vas bo spremljal na potovanjih in v službo

Priporočamo - posnemajte

Neka poročena žena je obiskala svojo prijateljico, ki žudi že 15 let živi v zakonu. Z občudovanjem in rahlim začudenjem je opazovala njene moza, ki je prav pozorno pomagal pri vseh hišnih opravilih. Ni mu bilo neprijetno, da je pomil posodo in

spretno je počrnil mizo in pripravil za večerjo. Seveda kot vse Eve je tudi ona pomislila, da bi bilo lepo, če bi njen zakonski tovariš rad prisločil na pomoč v gospodinjskih delih. Ni si mogla kaj, da ni dejala: -Le kako ti je uspelo, da je po tolikih letih zakona mož še vedno tako skrben in dober! -Mislim, je dejala prijateljica, -da je zaino tako ustrezljiv, ker nikoli ne ukazujem, prav ničesar ne vzamem kot šamo ob sebi umevno in nikoli ne pozabim reči hyala lepa.

Dišave in začimbe

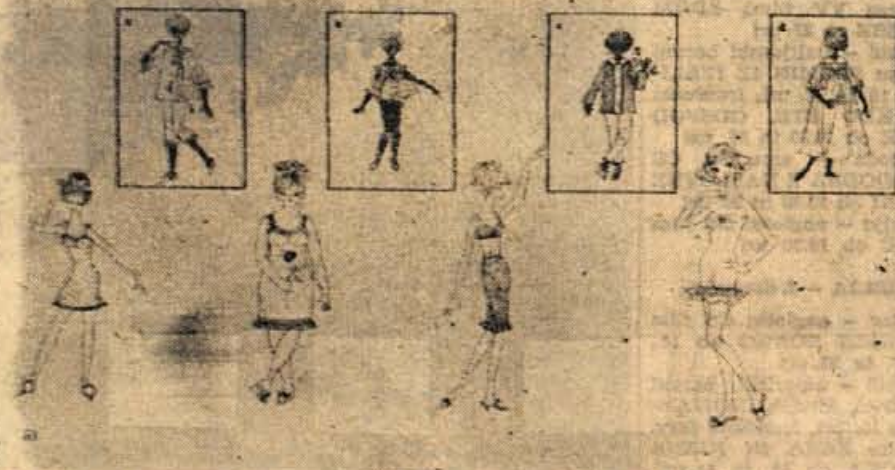
Začimbe in dišave so zelo pomembne in zmotno je mnenje tistih, ki mislijo, da je nezahajena hrana najbolj zdrava. Kjerkoli je le malo, če, uporabljamo drobnjak, peteršilj, majaron, rožmarin, zelena itd.

NEKAJ OSNOVNIH PRAVIL

- Učvajte mnogo sadja, mnogo zelcnjave, mleka in mlečnih izdelkov. Vso zelenjavo, ki jo moramo kuhati, pokuhajmo čimmanj časa. Zelenjavo, solata in razne zelj naj ne mačkajo pri nobeni jedi. Čimmanj uporabljajmo rafinirana živila, kakor poliran riž, be- lo moko in beljen sladkor.

Tikan e

-Ti- poudi vedno starejši mlajemu. Kako pa je pri enostanskem tikanju? Ali sme mlada deklica prositi mame svoje prijateljice, da jo tika? Ja, lahko prosite, da vas tika, če imate občutek, da ste si všeč. Če pa ne, bi lahko prišlo do neugodne situacije.

Kot smo že določevale oblačila v enem izmed naših pomenkov, bomo danes poskusile ugotoviti, katero spalno oblačilo bo obleklo posamezno dekle. Metka je majhna, zato si mora izbrati oblačilce, ki je ne bo naredilo še bolj neznanjo. Cvetka je premočna in kot vemo, si debele žene izbirajo oblačila, pri katerih črte in šivi potekajo navzdol. Lidija je zelo drobna. Široka spalna srajca ji bo najbolje pristojala. Zinka, pa čeprav je lepo razvita, je le malce prevlečka. Kaj bi pa njej izbrale? Pomislimo, da velike lahke nosijo visoke izrezane hlačke! (Pravilno: Metka - a, Cvetka - c, Lidija - d, Zinka - b).

HRANA PRI HUJŠANJU

Vsak človek, ki ima telesno težo za 10 odstotkov pod normalno težo, je suh. Hujšanju je lahko vzrok bolezen (rak, vnetje jeter, ledvice, obolenja žlez z notranjim izločanjem). Nekateri pa so su-

hi zato, ker potrebuje njihov organizem za normalno delo mnogo več energije. Hujšanju je lahko povzročila tudi pomanjkanje teka. Ti ljudje so navadno visoki, suhi in imajo ozko opasje. Koža se za-

radi pomanjkanja tekočevine lahko nabere v gube. Izločanje prebavnih žlez je zmanjšano. Pri hujšanju, ki ga povzroči kakšna bolezen, moramo ugotoviti to bolezen. Najpogosteje je rak, prelivcem pri starejših. Pri zdravljenju hujšanju moramo vedeti za način prehrane. Zvišamo kalorično vrednost prehrane za 400 do 500 kalorij nad normalo. Zvišujemo pa le počasi, ne hkrati. Bolniku ne nudimo hrane z majhno kalorično vrednostjo (juhe, solate, pijače), ker bi se želodec hitro napolnil in bolnik bi imel občutek, da je sit. Čeprav imajo maščobe največjo kalorično vrednost, jih ne smemo dajati v prevelikih količinah. Vedno pa skupaj z ogljikovimi hidrati (krompir, sladkor, testenine, lahko pa tudi v lahko prebavljivi obliki (krema, maslo, šunka, olivno olje). Sadni sokovi so tudi priporočljivi; vsebujejo mineralne soli in vitamine. Beljakovin naj bolnik porabi od 100 do 125 g in polovico od njih naj bo živalskega izvora. Obroki ne smejo biti preveliki in boljše je, če so pogostejši. Izmed vitaminov je predvsem vitamin B naj-nujnejši.

Igrarstvo je moje življenje

21

V gledališču igralec igra celo vlogo, v filmu pa vloge pravzaprav sploh ne doživljaš — Edino vodilo je humanizem

Vprašanj Maruši

Duša Počkajeva, naša odlična gledališka in filmska igravka (PLES V DEŽJU, TISTEGA LEPEGA DNE, MINUTA ZA UMOR) mi je prijazno odmorila med dvema predstavama Mikel-nove »Administrativne balade«, s katero je prejšnjo sredo gostovala Drama v Kranju. Tako je nastal tale intervju:

Njeno igralstvo

Katera izmed vaših dosedanjih filmskih vlog vas je kot igravko najbolj zadovoljila?

Seveda je bila to vloga Maruše v Hladnikovem »Plesu v dežju«. To je vloga z velikim razponom, ki da igravki velike možnosti pokazati različne plasti življenja, saj se vrstijo prizori od veselih pa do »divjih« in tragičnih.

Katera pa izmed odrskih vlog?

V gledališču je bilo takih vlog precej. Vendar zadnje čase ne. Zadnja bi bila Polly v »Beraški operi«.

Kateri izmed vaših filmov pa vas je kot celota najbolj zadovoljil?

Vsekakor »Ples v dežju«. Najbolj prijetno pa je bilo snemanje »Tistega lepega dne«, ker se je odvijalo v prijetnem okolju Podnanosa in ker je pač komedija. Ta film sem gledala z velikim užikom. Predvsem je to zelo naš film in človek se pri gledanju ne »matta«.

In med odrskimi deli?

Ne bi omenila kakšnega posameznega dela. Moji najljubši avtorji so Arthur Miller, Tennessee Williams in Bertold Brecht. Izmed domačih pa imam rada Javorška, ker daje igravcu velike možnosti.

Ali bi se hoteli posvetiti izključno filmu?

Ne!
Kaj najdete kot igravka v gledališču, v filmu pa ne?
V gledališču je večji užitek igrati, ker človek igra celo vlogo. V filmu vloge pravzaprav sploh ne doživljaš popolnoma. V gledališču imam tudi občutek, da odgovarjam sama zase — medtem ko je pri filmu človek odvisen od vrste drugih činsteljev.

Ali vam morda film nudi več kot gledališče?

Pred »Plesom v dežju« sem že zelo veliko igrala v

gledališču, vendar me ni poznal širši krog ljudi. Že takoj po prvem filmu pa je moja popularnost močno zrasla in me zdaj poznajo tudi v drugih republikah. Vidite, popularnost je pri filmu nesorazmerno večja kot pri gledališču. Tudi to je za igravca pomembno in mu da zadoščenje.

Ali se po vašem mnenju filmska in gledališka igra res toliko razlikujeta, da to zahteva posebno šolo za filmske igravce?

Nikoli nisem občutila tako velike razlike. V kolikor je filmska igra različna, je tu že višeta kontrola režiserja, razen tega pa je tudi igravec samokritičen. Potrebno je predvsem pristno občutje — tako pri filmu kot v gledališču. — Brez tega ne gre ne tu ne tam.

Ali naj bi po vašem mnenju igravec sprejel vsako vlogo ali pa naj bi svoje vloge izbral po določenih kriterijih?

V gledališču ne morem izbirati vlog. In to je tudi prav, ker se človek tudi na slabih vlogah uči. Pri filmu pa je tako, da je kakšna vloga v scenariju videti sijajna, potem pa izpade čisto drugače. Tako mi je bila vloga v »Minuti za umor« čisto všeč. Bila je sicer lahka, toda nudila mi je možnost, da zapojem. Seveda je ta plat vloge zdaj zaradi slabega zvoka videti malo drugače...

Koga izmed filmskih igravcev in igravk najbolj cenite?

Vsi dobri igravci in igravke so mi všeč. Predvsem sem vedno oboževala Anno Magnani, ki me ni nikoli razočarala. Pri vseh drugih pa je pač tako, da niso vedno enako dobri.

Ali med filmskimi režiserji kakšnega posebno cenite?

Zelo mi je všeč Hitchcock, ker zna biti tako privlačen in ker ogromno zna; razen tega je njegov izraz res umetniški, včasih zna biti celo poetičen.

Med našimi režiserji poznam samo tri — s katerimi sem snemala. Zato bi bila težko objektivna. Boštjanu Hladniku sem zelo hvaležna, ker mi je prav on dal možnost, da igram v filmu. Ima tudi res ogromno znanje in bi si nikoli ne pomišljala delati z njim, ker vem, da pri njem ne bi mogla slabo igrati. S Stiglicem je prijetno delati, nimam pa o njem nekega

Domači film

Dejali ste, da vam je izmed vaših filmov najbolj pri srcu »Ples v dežju«. — Ali to pomeni, naj bi slovenska filmska umetnost v celoti ali v svojem pretežnem delu ubrala to smer?

To pa ne! Mislim, da se mora vsak po svoje izpovedovati. Poskušati moramo vse,

Ne bi se trudila iskati neko nacionalno pot. Iti nam mora predvsem za človečnost, za film, ki bo blizu vsem ljudem.

Ali se vam zdi, da pri takšnih ekonomskih in drugih pogojih, kakor jih ima sedaj, naša filmska proizvodnja lahko doseže svoje kulturno poslanstvo?

Mislim, da pogoji niso tako slabi, čeprav je »Triglava« trenutno brez sredstev. Tehnično osnovo imamo dobro, če so celo tuji producenci zadovoljni z našimi tehničnimi uslugami. Lepših kulisa kot je naša dežela, si ni mogoče misliti. Pa tudi z majhnimi sredstvi se da nekaj napraviti! Je pa res, da so bile dosedanje izkušnje z zahtevnejšimi domačimi filmi dostikrat slabe...

Življenje

Katero človeško lastnost najbolj cenite?

Poštenost.

Do katere pa imate največji odpor?

Do laži.

Ali bi po vašem mnenju poklic moral povsem zadovoljiti človeka in popolnoma izpolnjevati njegovo življenje?

Jaz sem svoj poklic izbrala tako. Popolnoma me zadovolji. Gojim pa še večje spoštovanje do ljudi, ki ne najdejo v poklicu vsega, pa ga vendar opravljajo v korist vsega človeštva. Ne morem si na primer predstavljati, da bi znanstvenika, ki raziskuje neko bolezen, odkrije neko bakterijo, to delo tako popolnoma zadovoljilo kot mene igranje. In vendar opravlja svoje delo v redu in v korist človeštva.

Kaj se vam zdi, da je najtežji problem v življenju sodobnega človeka?

Atomaska bomba in nova vojna. Zgubljenost in sprotni občutki so gotovo tudi posledica tega.

Ali imate izkušnjo kakšen življenjski moment, ki vas vodi pri ustvarjanju in sploh v življenju?

Moje edino vodilo bi bil humanizem.

DUŠAN OGRIZEK

Maruša (Duša Počkajeva) iz sanjskega prizora »Plesa v dežju«

opredeljenega mnenja. Vsem ostalim pa seveda želim veliko uspeha.

Ali boste v bližnji prihodnosti mogoče spet igrali v filmu?
Zaenkrat ne.

Ali je kakšna osebnost iz preteklosti ali iz literature, ki bi jo želeli upodobiti v filmu ali v gledališču?

Nikoli nisem imela toliko časa, da bi kaj več razmišljala o tem. Imamo pa ženske v tem manjšo izbiro, posebno v naši zgodovini... Mogoče bi omenila, da bi si na odru želela igrati Brechtovo »Mati Korajžo«.

da bomo našli svojo pot. Težko je dajati neke »smernice«. Morda najbolj slovenski film pa je »Tistega lepega dne«.

Kakšen naj bi bil torej po vašem mnenju profil naše domače kinematografije, da bi najbolj zadoštila svojemu umetniškemu in splošnemu kulturnemu poslanstvu?

Težko, da bi našla odgovor na to vprašanje, ko ga vsi že toliko časa skušamo najti... Mislim, da je prava pot v poskušanju. Vzemite za primer Stiglicja in Hladnika, ki sta s svojima novima filmonoma ustvarila nekaj čisto novega, če ju primerjamo z njunimi prejšnjimi filmi...

	M. IME	IME JESHOKEJISTA	SAMITETNA POTREBŠCINA	DOLOČENE BARVE	ŠOLSKA POTREBŠCINA	BOLEZEN	Ž. IME	UTEŽNA MERA
	ORATI		ZRAK (ANGL.) LETOVISCE PEI OPATIZI			12 MESECEV		
	FAMETEN CLOVEK	VEZNIK					Ž. IME	NA
TESTAMENT					REKA V JUGO SLAVIJI			
POKLON DARILO						REKA AZIJI		
	GLASBENI ZNAK					RIMSKA STEVILKA		
REKA V AVSTRIJI					OTOK NA JADRANU			JEZEN
JESSY OWENS		OSEBNI ZAIMEK	PREBIVAVEC MONGOLIJE	ZMREZNJEVA VODA		ČASOPISNA AGENCIJA		
NAJMANJŠI DEL ELEMENTA			POVRATNI ZAIMEK		PRI ČAKARJU POGODA OSEBA		SESTAVLJENKA IZ LATINSKINE	
GORAT SVET NA PRIMORSKEM				ELDONORA DUŠE		NIKALNICA	HRVATSKA ZA ODBOR	
	NEPOZNAN					KNEZ		
	ŠKRAT					MAJ REPREZENTANT		
	SOGLASNIKA		TIP SREDNJE SOLE				GRŠKA ČRKA	
			LIZJAK					NOTA IZ SOLNIZACIJE
	VEZNIK			ERNEST REMAN		PREBELOVALNICA ZITA		PREDLOG

Mesto, ki v stiski pomaga

(Nadaljevanje s 7. strani)
JESENICE

Jeseničani so odlašali z odločitvijo in običajno zahtevali nekaj časa za premislek. Med njihovimi odgovori pa je bilo skoraj dve tretjini pritrdilnih.

Prebivavce Jesenic

— Ne morem vam pomagati. Zelo mi je žal. Od kod pa kličete?

- Iz javne govorilnice.
- Res, nimam denarja.
- Prebivavec z Jesenic
- Nisem prevoznik
- Nisva se razumela. Za posojilo prosim.
- Lahko pridete. Ali veste.

kje stanujem? Na Javorniku, kjer gradijo novo cesto.

Prebivavka z Jesenic
— Oglasite se po peti uri. Pogovoriti se moramo. Ne morem pa vam za gotovo reči, če boste posojilo dobili.

RADOVLJICA

Radovljičani so na naši razpredelnici človeškega odnosa na zadnjem mestu. Toda tu njihov odnos zopet ni tako slab. Slab je samo takrat, če ga primerjamo z ljudmi v drugih mestih, ki so se bolje »držali«. Meščani Radovljice so večkrat prekinjali telefonsko zvezo. Ali je temu kriv njihov odnos do tujih težav ali slaba telefonska služba, je težko ugotoviti.

ZDRAVKO TOMAZEJ

Nagrajna križenka

Uredništvo »Glas« reševavcem nagrajne križanke pripravilo deset nagraj, in sicer:

1. nagrada: 3000 dinarjev
2. nagrada: 2000 dinarjev
3. do 7. nagrada: 1000 dinarjev
8. do 10. nagrada: knjige

Rešitve pošljite na uredništvo do vključne četrtka, 6. decembra 1962. Javno žrebanje bo v prostorih uredništva v petek 7. decembra 1962, ob 16. uri.

Cez zimo, ko imajo tudi mladi več časa, so knjižnice kotichek, v katerih se radi zatečejo

Cicibani bodo postali člani pionirske organizacije

Ze dalj časa se po vseh šolah na Gorenjskem, v pionirskih odredih in starešinskih svetih pripravljajo na proslavljanje dneva republike. Letos pa bodo ta praznik še bolj

To je prav gotovo velik dan, saj bodo naši najmlajši člani prav s tem dnem — doslej cicibani — postali pionirji, člani pionirske organizacije.

Zato prav vsem cicibanom, ki se bodo v teh dneh prvič vključili v delo svojih pionirskih odredov, iskreno čestitamo in želimo, da bi ta dan — praznik zabave in veselja vseh pionirjev — preživeli čim lepše in srečneje!

**mlada
rast**

slovesno praznovali. V dneh pred velikim praznikom bodo sprejemali nove, mlajše člane v pionirsko organizacijo, ki prav letos praznuje dvajsetletnico.

Starejši pionirji pripravljajo izbrane kulturne sporede, tovaršice učiteljice in borci, ki jih bodo povabile nekatere šole na ta dan, pa bodo pripovedovali o življenju in hrabrosti naših najmlajših med NOV.

Cicibani bodo izrekli pionirsko zaobljubo, nato pa bodo dobili čepice in rdeče rutice, jih ponosno zavezali okoli vratu in prvič pripeli nanje pionirske značke.

29. november - rojstni dan naše republike

Pred devetnajetimi leti — 29. novembra 1943 — so se v Jajcu — v malem bosanskem mestecu — zbrali delegati iz vse Jugoslavije in se po težkih bojih objeli kot bratje, saj so prišli na II. zasedanje AVNOJ zato, da uredijo davno željo delovnih ljudi, to je, da ustanovijo socialistično republiko Jugoslavijo.

Pređvojnja kraljevina Jugoslavija je spadala med najbolj znostale države na svetu. Voditelji stare Jugoslavije so se pustili podkupovati tujcem, da so nas lahko izkoristili. Po fašističnem napadu so začeli sužiti okupatorju. Tedaj pa je večina naših ljudi težila le za enim samim ciljem — ustanovitvi svobodno državo. Voditelj Jugoslovanskih narodov v oboroženem spopadu za osvoboditev je postal maršal Tito. Borci — partizani — so venomer ponavljali — boriti se do zmag in osvoboditi domovino.

Danes proslavlja naša republika svojo devetnajstletnico. Čeprav je še mlada, je danes močna in smotna. Vsako leto, ko praznujemo DAN REPUBLIKE, se v istem hipu z ljubeznjivo spominimo na maršala Tita, ki nas je vodil skozi vse borbe do zmag, da smo danes lahko ponosni in srečni, da živimo v Jugoslaviji, ki je vsako leto močnejša socialistična skupnost.

Sonce - izvor življenja

Kadar Sonce gledamo z Zemlje s prostim očesom, je videti manjše od Meseca. Vendar je premer Sonca okoli 400-krat večji od premera Meseca, ampak je zato razdalja od Zemlje do Sonca 400-krat večja kot od Zemlje do Meseca.

Prostornina Sonca je 1 milijon 300.000-krat večja od prostornine Zemlje. Vsi planeti skupaj: Jupiter, Neptun, Uran, Zemlja, Venera, Mars, Pluton, Merkur, Saturn ne predstavljajo niti 1 odstotka teže sončne mase.

Razdalja od zemlje do Sonca znaša 150 milijonov kilometrov. Zamislimo si, da bi iz tega izstrelili granato proti Suncu s približno hitrostjo 1 km v sekundi. Ta bi prišla na Sonce v petih letih. Brzovlak s hitrostjo 100 km na uro bi prispel na Sonce šele po 172 letih.

Sestavo Sonca si razlagamo s pomočjo tako imenovane spektralne analize, ki proučuje spektre teles. Predstavljam si sončnega dne zagnemo okna tako, da nastane v sobi mrak in bi le skozi ozko razpoko v zavesi pustili sončni žarek. Na tleh

ali na zidu bi videli svetlobni trak. Če bi na ta del postavili tristranično stekleno prizmo, bi žarek menjal svojo smer in namesto svetle črte bi se na zidu pojavila cela vrsta mavričnih barv.

Spektri zvezd — in med njimi tudi Sonca — so navadno videti kot nepretrgan raznobarven žarek — prekinjen s temnimi linijami. In prav te temne linije nam govorijo o materiji, ki je na zvezdah, pa tudi na Suncu. Znano je, da je na Suncu več kot polovico nam znanih prostih materij, kot so aluminij, baker, platina, srebro itd.

Temperatura na sončni površini znaša več kot 6000 stopinj. Razen tega da pada na stane v sobi mrak in bi le skozi ozko razpoko v zavesi pustili sončni žarek. Na tleh

količine vode iz oceanov in morij, da ustvarja oblake, vetrove in morske tokove. Količina toplote, ki jo sprejme naša Zemlja v eni minuti, bi lahko do vrenja segrela 100.000 km³ vode.

Niti eno drevo (grm ali cvet) se ne bi moglo razvijati brez sončnih žarkov. Danes

se že v velikem merilu opravljajo poizkusi z neposrednim izkoriščanjem sončne energije s pomočjo posebnega mehanizma, to je izkoriščanje rumenega premoga. Obstajajo aparati, s pomočjo katerih se lahko sončna energija neposredno spreminja v električno.

KRATKO - ZANIMIVO

● VITAMIN C IN NAŠ ORGANIZEM

Vitamin C ima zelo važno vlogo v našem organizmu. — Pomanjkanje tega vitamina povzroči težke bolezni, kot so skorbut, rahitis in nekatere druge. Poleg tega vitamin C ščiti organizem pred različnimi infekcijami.

● NESTRUPENE KAČE UNICUJEJO STRUPENE

V Braziliji je neka vrsta nestrupenih kač, ki uničuje strupene. Ta koristna kača je lahko dolga tudi dva metra. Svoje žrvice išče ponoči. Lovci, ki lovijo po brazilskih gozdevih, poznajo to vrsto kač

in pazijo, da jih ne poškodujejo.

● ODPORNOST LAS

Cloveški lasje so zelo odporni, približno tako kot cink. Vsi lasje na glavi nekoga človeka bi uspešno prenesli težo dva do tri tisoč kilogramov.

● POVRŠINA ZEMLJE

Površina zemlje znaša 516 milijonov kvadratnih kilometrov; morje zajema 361 milijonov kvadratnih kilometrov, celotna vodna masa znaša 1370 milijonov kubičnih kilometrov, a teška je 1,44 milijonov ton. Največja globina morja je v Tihem oceanu, to je 11.521 metrov.

»Ne obupajte, dragi Hastings!« je dejal Poirot. »Kot vidite, smo začeli delati.«

18.

POIROT — GOVORI

Franklin Clarke je prišel naslednjega popoldneva ob treh. Brez vsega obotavljanja se je lotil zadeve.

»Gospod Poirot, nezadovoljen sem!«

»Tako, Mr. Clarke?«

»Nič ne dvomim, da je Crome spreten uradnik, toda po pravici povedano, nekaj se mi upira. Tole njegovo obnašanje — kot da vse najbolje ve in zna! Nekaj takega sem omenil že vašemu prijatelju, siru Hastingsu že v Churstonu, toda doslej sem imel opravka z zadevami svojega brata in se nisem utegnil ukvarjati s primerom samim. Mnenja sem, gospod Poirot, da ne smemo leči kar tebi nič meni nič v zapeček...«

»Isto trdi kar naprej tudi M. Hastings.«

»... Temveč, da moramo začeti delati! Na umor, ki bo sledil, se moramo pripraviti!«

»Torej mislite, da bo sledil še en umor?«

»Vi ne?«

»O, gotovo!«

»Organizirati se moramo!«

»Tak, kaj imate za bregom?«

»Predlagam, da bi ustanovili ligo — pod vašim poveljstvom — ligo, ki bi jo tvorili prijatelji in sorodniki umorjenih žrtiev.«

»Dobra ideja!«

»Veseli me, da vam je všeč! Če staknemo vsi glave skupaj, pridemo, tako se mi zdi, prav gotovo do kakega uspeha. Ko pride naslednje svafilno pismo, homo pripravljeni in nekdo od nas utegne morda — prav zelo verjetno sicer res ni — le spoznati koga, ki je bil morda poleg pri anem prvih treh umorov.«

»Razumem, Mr. Clarke, in misel odobravam, vendar ne smete pozabiti, da sorodniki in prijatelji ostalih žrtiev ne živijo v enakih razmerah kot vi. Po službah so in čeprav bi morda dobili dopuste...«

Franklin Clarke ga je prekinil. »To je tisto. Jaz sem med njimi edini, ki lahko plača račun. Sicer tudi jaz nisem premožen, toda moj brat je bil bogat in prej ali slej podedujem ta denar. Rad bi, kot rečeno, zbral legijo in vsakemu sodelavcu plačal za njegovo delo tisto, kar kdaj zasluži in mu seveda povrnil njegove izdatke.«

»Iz katerih ljudi pa bi hoteli sestaviti to legijo?«

»O tem sem že nekoli razmišljal. Gospodični Margareti Barnardovi sem tudi že pisal. Zamislil je pravzaprav njena. Predlagam torej samega sebe, Miss Barnardovo, Mr. Donald Fraserja, ki je bil zaročen z umorjeno deklico — potem nečakinja stare žene v Andovru — miss Barnardova ve za njen naslov. Da bi nam mož stare žene mogel kaj koristiti, ne verjamem — menda je vedno pijan. Tudi starši mlade deklice so najbrž prestari za naše namene.«

»Pa nihče drugi?«

»Ja — hm, miss Grey.« Pri tem imenu je nekoliko zardel.

»Oh, Miss Grey?« Ni človeka, ki bi znal dvoje besed izreči s tako ironijo kot Poirot. Kot da so Franklinu Clarku zdrknila naenkrat tri desetletja s pleč; v trenutku je bil tak kot šolarček v zadregi.

»Ja, veste, miss Greyeva je bila več kot dve leti pri mojem bratu. Vso pokrajino pozna, ljudi in sploh vse. Mene poldrugo leto ni bilo tu.«

Poirot se ga je usmili in je začel razgovor z nečim drugim. »V Orientu ste bili, ne? Na Kitajskem?«

»Da. Imel sem neke vrste polnomoč, da sem lahko nakupoval za svojega brata.«

»To je moralo biti pa res zelo zanimivo. — To, prav, Mr. Clarke, vaša zamisel je prav dobra! Sele včeraj sem dejal Mr. Hastingsu, da bi bil potreben nekak razgovor z vsemi, ki se jih ta zadeva tiče. Skupno bi morali premleči vse vtise, govoriti o stvari, govoriti in še — govoriti. Od kake čisto nedolžne opazke utegne priti razsvetljenje.«

Nekaj dni nato se je »liga« zbrala v Poirto-rem stanovanju.

Ko so sedeli vsi okrog mize in pokorno zrlili Poirota, ki je kot predsednik sedel na vrhu mize, sem jih, ne da bi kdo opazil, močil vse sodelevanja in pogovarjanja prišlo nekaj na dan

povrstil, da bi mi tako potrdili moje prve vtise ali pa da bi jih ovrgli in popravili. Posebno trojico so tvorila dekleta — nenavadno svetla lepota Tore Greyeve, temna energija Margarete Barnardove, s svojimi prav po indijsko negibnimi potezami, in Mary Drover, ljubka v svoji črnini, s svojim lepim, pametnim obrazom. Oba moža, Franklin Clarke, velik, zarjavel in zgovoren, in Donald Fraser, zaprt in miren, sta si bila v zanimivem nasprotju.

Poirot ni mogel upirati skušnjavi in je spre- govoril. Imel je pravi pravečaj govor.

»Dame in gospodje! Znano vam je, zakaj smo tu. Polcija se po svoje na vse pretege trudi, da bi razkrila zločinca. Tudi jaz počenjam isto — na svoj način. Zdi pa se mi, da bi združba osebno zainteresiranih in osebno poznavstvo z žrtvami utegnili voditi k uspehom, ki bi jih tujci ljudje, ki stoje izven tega kroga, ne mogli nikdar doseči.

Trije umori so tu — stara žena, mlado dekle, starejši mož. Le eno veže vse te tri osebe med seboj: En in isti zločinca jih je ubil. To se pravi, da je en in isti mož moral biti na vseh treh krajih in da ga je moralo na teh krajih videti nekaj veliko število ljudi. Samo ob sebi umev-

no je, da je zločinca blazen. Tudi to je gotovo, da mu na videz tega ni poznati. Ta mož — mož pravim, je pa prav tako lahko tudi ženska — ima v sebi vso zvitost blazneža. Posrečilo se mu je sledove za seboj popolnoma zabrisati. Polcija ima sicer nekaj nedoločnih sledov, toda ničesar, po čemer bi se lahko ravnali. Kljub vsemu pa morajo biti tu nesporne stvari. Vzemimo en sam primer: ta zločinca ni mogel priti kar tebi nič meni nič spolnoči v Bexhill in najti na obrežju deklet, katero ime se začenja z B —

»Ali moramo to razčlenjati?« Donald Fraser se je oglašil. Notranja bolečina mu je očitno narekovala te besede.

»Vse moramo razčleniti, dragi gospod,« mu je odvrnil Poirot, obrnjen k njemu. Nihče ni tukaj zato, da bi prizanašal svojim čustvom in da ne bi mislil na določene posameznosti, temveč je zato tukaj, da bi se pomenil o vseh, najmanjših podrobnostih, pa če bi te malenkosti še tako pekile njegovo dušo. Nikakor tedaj ni bilo slučajno, da je postala Betty Barnardova žrtve ABC. Moral jo je posebej izbrati — in je torej umor naredil načrtno. To se pravi z drugimi besedami: moral je izvohati ves položaj. Moral je proučiti vnaprej razne stvari — pravi dnevni čas za umor v Andovru — navade sira Carmichaela Clarka v Churstonu. Zaradi tega povsem zavračam misel, da bi se ne moglo najti nobenega migljaja, nobenega sledu, ki ne bi pomagal, da bi razkrinkali zločinca.

Prepričan sem, da vsakdo od vas o zločinca nekaj ve, morda celo mnogo ve, le zaveša se ne, da to ve. Prej ali slej pa bo zaradi našega sodelevanja in pogovarjanja prišlo nekaj na dan

in postalo nepričakovano važno. Prav tako s tem, kot s tisto igro, pri kateri vsak soigravec priloži svoj delček k skupni sliki, katere pa ni če en delček manjka, ki pa sam po sebi na videz tudi nič ne pomeni.«

»Besede!« je dejala Margareta Barnardova.

»Kako?« Jo je Poirot začudeno pogledal.

»Kar tu pripovedujete, ni nič drugega kot prazne besede brez praktične vrednosti!« Govorila je z mračno, obupno energijo, ki sem jo kot bistven del njenega značaja že davno opazil pri njej.

»Besede gospodične so le zunanja obleka misli.«

»Tako? Jaz pa mislim, da je to zelo pametno.« je odvrnila Mary Drover, »res, miss! Dogodil se, da vidite stvar jasno pred seboj šele, ko se temeljito porazgovorite o njej. Do kakega pričanja pridete včasih, ne da bi prav vedeli, kako. Pri razgovoru pride dosti stvari na svetlo.«

»Res je sicer, pravijo, da je govoričenje nasprotje dejanj, v tem primeru pa je ravno obratno res,« je pristavil Franklin Clarke.

»Kaj pa vi mislite, Mr. Fraser?«

»Zelo dvomim, da bi se to, kar vi trdite, gospod Poirot, dalo tudi praktično uporabiti!«

»Kaj pa vi mislite, Tora?« se je obrnil Mr. Clarke k miss Greyevi.

»Mislim, da je vedno dobro, če se ljudje porazgovorijo med seboj.«

»Kako bi bilo,« je predlagal Poirot, »če bi vsi skupaj premislili svoje spomine neposredno pred umorom? Morda bi začeli vi, Mr. Clarke.«

»Čakajte, torej! Zjutraj tistega dne, ko je bil umorjen moj brat, sem šel jadrat. Ujel sem osem zobalcev. Dokaj daleč zunaj v zalivu. Dobro se še spominjam, kaj vse smo jedli doma. Potem sem zaspal v mreži na vrtu. Čaj. Pisal sem pisma, zamudil pošto. Potem je bila večerja — ni me sram povedati, da sem po večerji spet enkrat bral Julesa Verna, ki sem ga kot dečka imel tako rad. Potem je pozvonil telefon —

»Dovolj! Zdaj pa pomislite, Mr. Clarke, ali ste davi na poti k morju koga srečali?«

»Precej ljudi.«

»Ali se lahko spomnite nanje?«

»Niti najmanj!«

»Prav res ne?«

»Toda — čakajte — najprej je bila tam silno obilna ženska — imela je progasto svileni obleko — pri njej je bilo dvoje otrok... na obali dva mlada moška s foksterierom, ki sta mi cvililo v vodi — smešno kako, se počasi obnovi metala kamne in — ja — deklet svetlih las, ki je v spominu drugo za drugim — kot bi človek razvijal film.«

»Dober poskusni kunec ste! — In potem, pozneje, na poti proti poštnemu uradu — ?«

»Vrtinar je zalival... in na poti proti pošti? Skoraj sem se zaletel v bielek — prismojeno žensče, cinealo je po cesti sem ter tja in nekaj kričalo svojemu prijatelju, ki jo je gledal... To pa bi utegnile biti tudi vse...«

Poirot se je obrnil k Tori Grey: »Pa vi, gospodična?«

S svojim krepkim, jasnim glasom mu je odgovorila: »Zarana sem s sirom Carmichaelom odpravila na pošto, porazgovorila sem se z gospodinjjo. Popoldne sem pisala pisma in delala ročno delo, se mi zdi. Težavno se je spomniti vsega, bil je tak dan kot vsi drugi. Zgodaj sem šla spat.«

Cudil sem se, da Poirot ni spraševal dalje. Obrnil se je k Margareti Barnardovi in dejal: »Miss Barnardova, ali se spomnite vseh podrobnosti tistega dne, ko ste videli svojo sestiro zadnjikrat?«

»Bilo je to kakih štirinajst dni pred njeno smrtjo. Za weekend sem bila doma, in ker je bilo lepo vreme, sva se šli v Hastings kopat.«

»In kaj sta se pomenkovali?«

»Povedala sem ji prav pošteno svoje mnenje,« je odvrnila Margareta.

»In sicer? O čem pa je govorila ona?«

Dekle je v napetem razmišljanju grbančilo čelo. »Dejala je, da je izhala ves svoj denar za nov klub in za dvoje letnih oblek. Potem je omenila Dona... in da ne more trpeti Mill Hill gleyeve — to je njena sodelavka — potem sva se smejali Merrionki, lastnici lokala... drugega se res ne spomnim več...«

Vse se je odvijalo po natančnem razporedu, čeprav so bili v zaporih. V neizprosnih gestapovskih zaporih sredi prelepe gorenjske vasice Begunje. Vse: vstajanje, telovadba, zajtrk, delo, zasliševanje, prav vse je bilo ob natanko predvideni uri. Vsak dan so vstajali ob pol sedmih, potem pa so použili za centimeter visoko nekakšno črne kave.

Toda - vsak dan vendar ni bilo tako! Kadar je bilo na vrsti streljanje takev, so jih dvignili že ob petih zjutraj. Sicer so se delali, kakor da kličejo samo prizadete, resnično pa so tiste, ki so jih pripravili za streljanje izbrali tako, da so jih jemali iz vseh sob. To posebno, kadar je

tudi bal se je zanj, zato je razen njega imel več razvejanih zvez, ki so skrbele za obveščanje. Da bi ga pomiril, mu je zatrdil:

«Ciril, saj dotlej vendar nisi napravil še nobene napake. Tvoja konspiracija je imenitna. Vse kar praviš, so samo ugibanja. Razumi: potreben si TU! In ne misli napak: v gozdovih je glava stalno v borbi.

Ciril je vedel, da so pač potrebne organizacije take, da mora naprej širiti OF, in to dokler se bo le dalo na ta način: ostati v dolini med ljudmi! Zato se ni več upiral, le to je rekel, da ima občutek, kot bi ga na vsakem koraku tipali zasledujoči pogledi.

I V A N J A N

V vsakem je tlelo

Šlo za večjo skupino. Tako dejansko v tistih dneh in nočeh ni bilo miru. V vsakem je tlelo in se razgorevalo dvoje: zdaj, danes bodo poklicali tudi mene, hkrati pa ono drugo: morda bom ušel tudi naslednjemu streljanju! Ta ali oni si je tudi želel:

«Samo da partizani v mojem kraju ne bi storili kaj nevskečnega! Potem bo konec!»

Negotovost je razjedala bolj, kot je bilo videti na zunan. Tu ni bilo treba, niti zaradi lepsega ne, vedno amrtne obsodbe, da se je tvoje ime naslednji dan znašlo na rdečem plakatu, ki so po pokrajini širili grozo, strah in tudi sovražstvo ter odpor!

Ciril je bil doma iz okolice Kranja, kamor je hodil v tovarno. Le zakaj mu tovariši z Jelovice niso dovolili, da bi šel v gozdove, da bi se pridružil oboroženim partizanom?

«Ne, ti tu, v dolini koristiš več, kakor bi pri nas. Ljudje ti zaupajo in organizacija raste!» ga je prepričeval in mu obenem pravzaprav veleva okrožni sekretar, ki je bil v gozdovih že vse od poletja 1941.

«Saj ti pravim, da čutim, kako mi sledijo na vsakem koraku!» je potihoma dokazoval Ciril svoje.

«Samo zdi se ti to. Sicer pa... prostovoljce zelo radi sprejemamo. A kdo bo prevzel tvoje delo?» je pokazal prave karte okrožni.

Ciril je vedel, da ga je oni zgrabil pri koreninah, vendar je zamrmlal:

«Nihače ni nenačelnost. Saj tudi sam tako trdiš!»

In kar je okrožni molčal in vrgel proti njemu samo svojevrsten pogled, je Ciril dodal:

«Poučim se, kakor bi s šivanko bezal leva, ki me opazuje samo z enim očesom!»

V resnici so skoraj vsak dan takrat odpeljali njegove tovariše, ki so sicer sodelovali v organizaciji, kaj takega in toliko, kolikor je delal on, ni bilo moč pripisati nobenemu. On je bil tamkajšnji sekretar, ki je še vsak dan hodil v tovarno, da bi laže organiziral, da bi laže vzdrževal stik s terenom. Zato sta oba, okrožni in on vedela, kako je. In okrožni ni mogel zdaj drugače, kot da je rekel:

«Tako torej? Vse dotlej nisem vedel, da se znaš tudi bati!»

Ciril je bil vedno najbolj občutljiv, če mu je kdo rekel kaj takega, zato je zaklel in odnehal: «Kot da ne vidiš, kako so nos že zrečkli! A že mora tako biti...»

Okrožni je dobro vedel, kako dragocen človek je Ciril, ki mu je pomagala vsa družina. In

Preden sta se razšla, je okrožni povedal:

«Delaj kot deščej. Če bo prišla prava nevarnost, te bomo zadosti zgodaj spravili k nam!»

Ni minil teden, pa se je Ciril znašel za zidovi begunjske kaznilnice.

To je bila pomlad 1942, čas, ko so se Nemci zakleli, da bodo iztrebili partizanstvo in z njim vred vse organizacije po dolini. Zapori so bili polni in skoraj vsak dan so ljudji odvažali s črnimi avtomobili, od koder so vračali mrtve!

V zaporih pa niso bili samo taki kakor Ciril. Vmes so bili podtaknjeni različni ljudje, pripeljani iz najrazličnejših krajev. Veliko je bilo tudi takih, ki so jih pripeljali tja samo zato, ker so bližnjega kraja partizani izvršili kako svojo nalogo. Sicer pa nihče tu ni zaupal drugemu, zakaj kdo je vedel, kateri izmed njih je bil podtaknjen od gestapa, da bi izzival, prisluškoval in tožil. Gestapovski aparat je bil vselej peklensko speljan! K sreči pa v sobi, kjer je bil Ciril, ni bilo znancev. Poznal je le enega, ki je bil vseskozi nekakšen konjski mešetar, s katerim pa se ni nikoli družil. Cirilu se je čudno zdelo, da je zaprt, v kakšno samico pa ga niso vtaknili? Mar je to pomenilo, da je bil tudi on tu samo kot eden takih, ki čakajo tam kakor ara in predstavljajo zavoro pri partizanskih akcijah? Da je tu kot klavna živina pripravljena za talca?

A Ciril ni bil naiven. Na zaslišanjih je zvedel, da ga obtožujejo natanko tistega, kar je delal za OF! Toda dotlej mu še niso postregli z dokazi in on je tajil in se delal nevednega.

Trpel je z ostalimi, zakaj skoraj vsak dan so koga zbudili že ob petih - in potem tistega niso videli več. Vsak, ki je odhajal je imel čudno blede barvo in svojevrstno vlažno oči! Tako so gestapovci v neprestani napetosti, negotovosti in strahu držali nekaj sto ljudi, zaprtih v velikih sobah, kjer se jih je stikalo po okoli pedeset! Prav to, zlasti negotovost, pa je bilo tisto, kar človeka vedno najbolj razjeda. In pri tem niso vedeli, kaj se je zgodilo zunaj tisti dan.

Ciril je nekega dne dobil paket. Paket od doma! Kaj to pomeni! Ve lahko samo tisti, ki je bil že na smrt lačen ali pa je že večkrat stal na robu groba. In v paketu je bil kruh, ki so ga gestapovci sicer pri pregledu razrezali, nedotaknjen listič, na katerem je razen ostalega pisalo:

«Brez kruha ni mogoče živeti!»

Ciril je vedel, da ta stavek nekaj pomeni. Vedno so si med seboj sporočali tako zapleteno in hkrati vsebinsko smiselno, da je kmalu uganil, kaj naj bi vseboval ta stavek.

Počasi in skrivaj je na ležišču pretipal vsake košček kruha ter iskal nekaj. «Brez česar ni bilo mogoče živeti!» In tisto je kmalu našel: med prsti je začutil tako spretno zvito in v kruh pavaljano majhno gmoto, da bi vsakdo mislil, da je to samo košček testa iz slabe moke. Toda znotraj je bila majhna, čisto tanka žagica za železo!

To je torej pomenilo, da mora in more izsiliti izhodi!

A zaenkrat tega ni bilo mogoče napraviti, zakaj v sobi je bilo preveč ljudi, čeprav zapornikov. To bo uporabil, če ga bodo vrgli v samico! Ah, da! Naj to hkrati pomeni, da ga to še čaka, da so zunaj zvedeli o izdaji in da ga bodo še temeljito «zasliševali»?

Kruh je potem razdelil na majhne koščke in prav vsak v sobi je dobil en zaloga. Ciril sam niti grizljaja ne več!

Da tega nikoli ne bi storil! To je sam razumel že naslednje jutro! Gestapovci so zvedeli, da je vso kruh razdelil in da je razdelil tudi vse ostalo. To je pomenilo dvoje: da je bil tudi v Cirilovi sobi pomešan gestapovec - domačin in da so po tem - Cirilovem tovarštvu gestapovci uganili, kakšen človek mora biti Ciril!

Zaropotala so vrata in stražar se je s praga zadržal:

«Ciril Okorn! Z menoj!»

Tako je Ciril odšel pred zasliševavce!

Cez nekaj ur so privlekli nazaj podplutega zmrsenega in še vedno na pol nezavestnega...

Tako se je vlekle nekaj dni in vsak dan je bilo slabše. Ciril je komaj stal na nogah. V celici ga pa niso vtaknili: tam je bil za strah in vzgled drugim!

Paket je dobil tudi tisti neznan konjski mešetar. Toda ta je nekaj malega ponudil samo sosedu, z ostalim pa se je krepčal sam. Brez besed so ga opazovali, kako je vedno imel kaj v ustih.

Cez nekaj dni je spet prišla tista zloglasna peta jutranja ura, ki je spravila na nemirne noge vso kaznilnico! Po hodnikih so odmevali koraki, stražarji so se zadržali na zapornike za prazen nič, odpirala so se vrata in s pragov so revskali imena:

- Mirko ta in ta,
- Karel ta in ta,
- Martin ta in ta,
- Tomaž ta in ta,
- Rudolf ta in ta!

Tako na desetih pragovih po pet imen!

Na hodnikih je bilo nemirno. Nemirni so bili tudi gestapovci! Zgodilo se je nekaj večjega. Partizani so jih naklestili in zdaj divjajo nad zaporniki! To ni bil za Cirila in ostale izraz nemških uspehov in nemške moči, temveč prav obratno.

Tako je razmišljal Ciril tam v kotu, ko je zaslišal tudi svoje ime! Prebledel je in vstal. V sobi je bila tišina, da bi ališal brenčati muho!

Pet teles se je sklonilo, da bi pobrali še suknjice, a je gestapovec revnil zadrženo in zlobno:

«Saj jih ne boste potrebovali! Zdaj pa hitro!»

Nobenega poslavljanja, nič nuročil! Vse so ostalim, ki so se gnetli v sobi kakor zmedene ovce, povedale oči odhajajočih! Ciril je skušal hoditi čimbolj pokonci, čeravno ga je od zasliševanja bolelo vse telo!

Tistih pet je bilo že pri vratih, ko se se je nekdo pri oknu sproščeno nasmešnil in v to grozljivo tišino rekel:

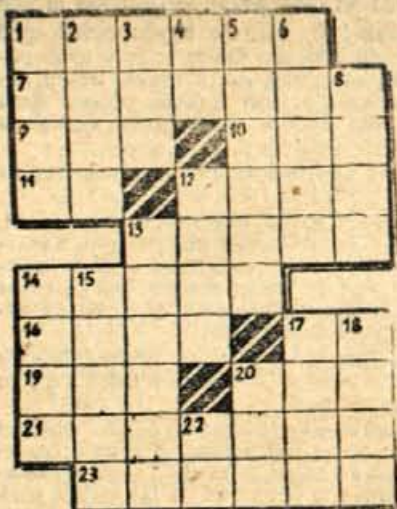
«Pa sem se spet zmazal!»

Vsi so se ozrli vanj z jezo in očitki v očeh! Spregovoril je nekaj bogokletnega in grdega. Ta pregrešni človek je bil konjski mešetar!

Vrata so se zaprla, po hodnikih pa so se začeli ališati togi koraki tistih, ki so ta dan morali umreti. Še ostreje pa so odmevali koraki stražarjev, ki so obsojence priganjali na dvorišče k tovarnjaku!

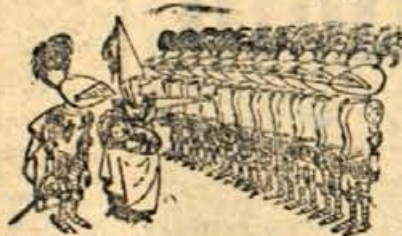
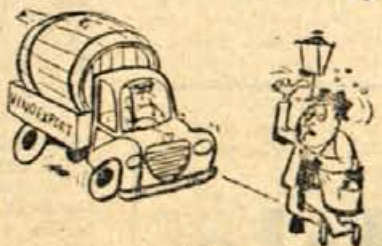
Vseskozi pa je Ciril razmišljal o tisti žagici, ki je brez haška tedaj ležala skrita na njegovem ležišču...

Križanka št. 67

Vodoravno: 1. pománjkanje hrane, 7. zofa brez naslonjala, 9. vrtnina, 10. trenutek, 11. najvišja igralna karta, 12. moško ime, 13. kovina, 14. čitati, 16. zelena drevesna žabica, 17. kratica na receptih, 19. reka v Avstriji, 20. kurir, 21. pošlica, 23. kosaški poglavar.

Navpično: 1. uta, 2. gora na polotoku Halkidiki v Grčiji, 3. zbor, 4. italijanska znamka avtomobilov, 5. otočje v Tihem oceanu, 6. mesto v zahodnem delu Romunije, 8. grški slikar, 12. sorodnica, 13. železo s posebnimi privlačnimi lastnostmi, 14. odzvem sline ali služi v medicini, 15. dohodek iz obresti, 17. ozka odprtina, 18. načrt, 20. osamljen, 22. kemijski simbol za lantani.

Tale je pravi!

RESITEV KRIZANKE št. 66

Vodoravno: 1. oklep, 6. Kropar, 8. LO, 9. olih, 11. epoleta, 13. Pale, 14. (Ingrid) B(ergman), 15. ritina, 17. habat.

Avtostop

Bolezen

— Imam zelo močne bolečine v glavi...
— Slechte se, pa bomo takoj vdeil!

Vidno mesto

— Šef reklame mi je naročil, naj to obvestilo obesim na vidno mesto!

PREDNOST

— Mislim, da si se zdaj prepričal, kakšne so prednosti malih avtomobilov!

dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti

1. MAREC — Po očkovem odhodu smo venomer razmišljali, če je srečno došel. Stal sem na dvorišču, ko se je pripeljal kolezar in mi izročil listek iz Bodzentyna. Zelo smo se razveselili, kajti vse je v redu in očka pride zvečer. Očka se je vrnil takoj po kosilu in dejal, da se tetin podnajemnik sploh noče izseliti iz stanovanja. Očka je medtem strpal krompir v majhno podnajemnikovo klet in jo zabil z žebji. Tudi posteljo je pustil tam.

3. MAREC — Očka se je danes odpeljal v Kielec, da bi kupil marmelado in sladkor. Prinesel pa ni ničesar, ker ni imel voza, stvari bo pripeljal šele v petek. O izselitvi ni povedal ničesar novega.

5. MAREC — Stric iz Bodzentyna je prošil očka, naj kupi zanj kvintal rži. Kupil jo je in mu jo danes odpeljal, obenem pa tudi 1,5 kvintala krompirja za nas... Očka se je odpeljal zgodaj in zato nismo več zaspali. Okrog četrte ure je prišlo neko židovsko dekle povprašati za svet, ker so schulzeju dali svoje polje, zdaj pa je prispel drugi, brez zemlje, s papirji z občine, pa želi, da mu jih Zelman podpiše, tega pa ni tukaj, ker je odšel v Bielín. Prišla je, ker je vedela, da odhaja stric v Bielín, in hotela naročiti, naj bi prišel oče, toda strica ni bilo več. Ta, ki je prispel k njim, ne dovoli, da bi prodajali slamo, seno, gnoj in druge reči. Ko je

stric prišel, se je očka že vrnil. Stric je povedal, da so orožniki dovolili izselitev v Bodzentyn, Daleszyce in Bielín in da lahko vzamemo vse s seboj.

Ze v začetku 1942. leta so v radomskem področju pričeli koncentrirati žide v krajih, ki so ležali ob železnicah ali glavnih cestah. Okupacijske oblasti so zbirale židovsko prebivalstvo v manjših getih, od koder so ga

vernerja E. Kundta s 23. februarja 1942. Po istem ukazu je veljala za žide, ki so zapustili geto, uporabljali vozila in posebno kmečke vozove po deželnih cestah, le ena kazen: smrt.

Za Davida je pomenila prva etapa preselitve iz Krajna v Bodzentyn, druga pa koncentracija v Suchedniowu.

8. MAREC — Predsednik starešinskega sveta je poslal listek,

stvari. Tudi mala sestrica naj bi se odpeljala. Brž ko smo naložili sani, sem odšel ponjo, naj pride s konji, in takoj je odpeljal. Popoldne je prišel očka.

10. MAREC — Zgodaj zjutraj sem se šel dogovoriti za vožnjo. Domenil sem se s kmetom, da lahko vzame doma kakšne stvari, prišel bo jutri. Doma sem našel bratrance, ki je prispel ravno iz Bodzentyna. Med povratkom sem vzel našo železno peč, ki smo jo posodili. Če bomo morali oditi, nam bo koristila. V naši vasi ni skoraj nikogar, ki bi se mu ne smililo. Nekateri nočejo prijti k nam, pravijo, da ne želijo gledati naše nesreče. Bratranec me je prosil, naj grem z njim po stroj. Proti večeru sem se odpeljal tja s sanmi. Na saneh je pripravil podstavek za stroj in 1,25 kvintala krompirja, odpeljal sem domov, on pa je ostal, ker bi se moral še enkrat vrniti. Ko sem prišel domov, je bila pripravljena večerja. Nisem šel več tja, temveč le brat. Po večerji so prišli k nam številni kmetje. Prišli so nas obiskat, kajti jutri ne bomo več tu. Ko sem pomislil, da moramo od tod, sem moral ven na dvorišče, tako sem jokal; tam sem ostal več kot pol ure ter hlipal. Ko sem se malec pomiril, sem odšel v hišo. Kmetje so se spet razšli, ostala sta le dva, ki želita kupiti manjši hlev. Očka se je dogovoril z enim od njiju in jutri ga bo prišel razstaviti.

DNEVNIK Davida Rubinowicza

pozneje izseljevale v uničevalna taborišča. Izselitev za žide iz radomskega področja je bila predvidena za konec poletja in jesen 1942. leta.

Preselitvena akcija in koncentracija v vseh okrožjih področja je potekala v dveh etapah. Prva etapa je bila koncentracija židov v večjih naseljih. Trajala je od januarja in pomladi do poletja 1942. Druga etapa je bila koncentracija židov v središčih ob železniških progah.

Koncentracija židov je bila posledica ukaza področnega gu-

naj bi oče in drugi prišli v Bielín; danes so hoteli židom razdeljevati stanovanja. Očka je odšel z nekaterimi. Proti večeru so se vsi vrnili. Vsakemu židu so dodelili eno ali dve družini, kakršno je pač stanovanje. Eden od židov se je sporekel z očkom, toda kasneje se je opravičil. Očka je dejal, da se bo jutri z vozom odpeljal v Bodzentyn.

9. MAREC — Neki kmet je vzel pri nas različne stvari, ki jih ne potrebujemo. Zanje nam bo danes posodil voz. Z bratom sva šla, da bi nam posodili sani. Pripeljala sva jih in začeli smo zavijati